
Kadernota 2025-2028

Versie: definitief

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Bestuurlijke inleiding	3
1. Financiële situatie op hoofdlijnen	5
1.1. Meerjarenperspectief	5
1.2. Uitkomsten Meicirculaire 2024	7
2. Beleidsmatige ontwikkelingen Lisse.....	9
2.1. Programma Samenleven	9
2.2. Programma Leefomgeving	12
2.3. Programma Bedrijvigheid	20
2.4. Programma Bestuur.....	21
2.5. Algemene dekkingsmiddelen	23
3. Financiële ontwikkelingen	24
3.1. Algemene middelen en loon- en prijsstijgingen.....	24
3.2. Ontwikkeling decentralisaties	29
3.3. Autonome beleidsontwikkelingen	31
3.4. Beleidsambities	37
3.5. Overzicht verwerkte ombuigingen.....	40
Bijlage 1 - Uitgangspunten Programmabegroting 2025-2028	41
Bijlage 2 - Overzicht nieuwe investeringen	44
Bijlage 3 - Overzicht Investeringsplan 2025-2028.....	46

Bestuurlijke inleiding

Het college van burgemeester en wethouders presenteert de Kadernota 2025-2028. In deze nota geven we op grond van wat we nu weten inzicht in belangrijke financiële ontwikkelingen in de jaren 2025 tot en met 2028. Daarnaast stellen we de kaders voor, voor het opstellen van de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028.

Financieel onzekere tijden

Het zijn financieel onzekere tijden voor gemeenten. Waar we hoopten op betere afspraken tussen het Rijk en de gemeenten, werd in de Voorjaarsnota 2024 duidelijk dat de inkomsten uit het gemeentefonds onzeker blijven. De nieuwe afspraken tussen het Rijk en de gemeenten (waaronder de structurele bevrozing van de opschalingskorting en de eenmalige korting van het gemeentefonds in 2025) zorgen voor een lagere opgave vanaf 2026. Maar de financiële uitdaging voor 2025 is nog groter geworden als gevolg van een eenmalige korting op het gemeentefonds.

Naast dat de financiële vertaling van het hoofdlijnenakkoord van de coalitiepartijen PVV, NSC, BBB en VVD nog niet helder is, heeft het Rijk ook wijzigingen aangekondigd voor de financiering van de Wmo en specifieke uitkeringen. Dit geeft onzekerheid maar we blijven daarmee 'niet in Lisse zitten'. Als college gebruiken wij onze netwerken en posities om op landelijk niveau de ernst van de financiële uitdagingen gezamenlijk met andere gemeentelijke bestuurders blijvend onder de aandacht te brengen.

Koersvast

De afgelopen jaren heeft Lisse scherp aan de wind gezeild en ingezet op een financieel gezonde positie voor onze gemeente. Dat leek de goede kant op te gaan. We waren koersvast. Maar met alle onzekerheid die er nu is, is het meerjarenperspectief nu vanaf 2025 verre van rooskleurig.

Vanaf 2026, het zogenaamde 'ravijnjaar' krijgen gemeenten minder geld vanuit het Rijk. Voor Lisse gaat het waarschijnlijk om een korting van 2,3 miljoen euro per jaar. Terwijl de beschikbare financiële middelen afnemen, nemen de verantwoordelijkheden en taken van gemeenten toe. De voor de hand liggende bezuinigingsmaatregelen zijn de afgelopen jaren al benut. Dat vraagt om nog scherpere keuzes om financieel het hoofd boven water te houden. We volgen het VNG-advies om eventuele ombuigingen nog niet in gang te zetten, maar deze wel zo goed als mogelijk in kaart te brengen.

Daarbij kijken we niet alleen naar de vier strategische opgaves: actualisatie van het accommodatiebeleid en het integraal huisvestingsplan (IHP), kostenbeheersing van de drie decentralisaties, opdrachtverlening aan gemeenschappelijke regelingen en de actualisatie van de algemene subsidieverordening. Maar we zullen ook moeten kijken naar ons voorzieningenniveau en de kwaliteit van onze dienstverlening, de groenvoorziening en de openbare ruimte.

Naast de formatie van het nieuwe kabinet zorgen ook andere ontwikkelingen voor onzekerheid, met een direct effect op het financieel meerjarenbeeld. Denk daarbij aan de asielopvang, de woningbouwopgave of klimaatadaptatie. En dan is het nog de vraag of de personele capaciteit toereikend is om de ambities waar te kunnen maken.

Scherpere keuzes voor de toekomst

Al deze ontwikkelingen maken dat het noodzakelijk is om nog scherpere keuzes te maken als het gaat om onze uitgaven en inkomsten. En goed na te denken over wat voor soort gemeente Lisse wil zijn. Wat vinden we echt belangrijk en waar mag het ook wat minder? We gaan daar graag over in gesprek met de raad in het najaar van 2024 als basis voor de opdracht voor 2026 en verder. De opgedane ervaringen rondom het raadsakkoord en de keuzes die hiervoor zijn gemaakt, geven ons het vertrouwen dat we met elkaar deze vraagstukken kunnen beantwoorden. Daarbij wetende dat

de termijn van deze kadernota zowel over de periode van het huidige raadsakkoord gaat als daarna.

Met deze nota hopen we de basis te leggen voor het maken van goede keuzes voor de komende jaren, ook al is dat onder onzekere omstandigheden. Voor gezonde gemeentefinanciën en voor een dorp waar we nu en straks met veel plezier kunnen wonen, werken en recreëren.

Namens het college,

Kees van der Zwet

1. Financiële situatie op hoofdlijnen

1.1. Meerjarenperspectief

Het startpunt voor deze kadernota vormen de resultaten uit de Programmabegroting 2024-2027 voor de jaarschijven 2025-2027, waarbij het resultaat van 2027 de basis is voor 2028. Voor de algemene uitkering zijn alle uitkomsten van de September- en Decembercirculaire 2023 verwerkt zoals gebruikelijk. Voor het eerst worden de uitkomsten van de Meicirculaire 2024 verwerkt in de Kadernota 2025-2028.

Het meerjarenperspectief, na de verwerking van alle mutaties in deze kadernota, is als volgt:

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Saldo begroting 2024	469	4.074	4.834	4.834
Programma Water en Klimaatadaptatie (R312, 2023)	17	40	40	40
Startersleningen (R14, 2023)	-31	-31	-31	-31
Duurzaamheidsleningen (R19, 2023)	6	6	6	6
Geactualiseerde begroting HLTsamen 2024 (R3, 2024)	186	184	180	180
Afrondingsverschil primitief	0	0	-1	-1
Saldo voor start kadernota	647	4.273	5.028	5.028
Algemene middelen en loon- en prijsstijgingen (3.1)	82	-1.291	-2.353	-2.464
Ontwikkelingen decentralisaties (3.2)	300	865	865	865
Autonome beleidsontwikkelingen (3.3)	20	13	63	90
Beleidsambities (3.4)	112	178	178	178
Saldo na kadernota	1.161	4.038	3.781	3.698
Correctie structurele baten en lasten	529	165	34	34
Totaal	1.690	4.203	3.815	3.732

De getallen die tussen haakjes achter de verschillende categorieën staan, verwijzen naar de desbetreffende paragraaf in deze kadernota.

In het saldo 'Opgave Begroting 2025-2028' zijn diverse ombuigingen opgenomen. Voor 2025 gaat het om een bedrag van € 0,9 miljoen en vanaf 2027 en verder om een bedrag van € 1,3 miljoen. Richting de begroting moeten deze ombuigingen met concrete maatregelen worden onderbouwd om bij de toezichthouder als reëel te worden aangemerkt. Zonder deze ombuigingen bedraagt het tekort in 2025 € 2,6 miljoen.

Een totaaloverzicht van alle ombuigingen is opgenomen in paragraaf 3.5 van deze kadernota.

Toelichting op de tabel

De bovenstaande tabel is een samenvatting van alle financiële ontwikkelingen in deze kadernota. De tabel begint met het saldo van de jaarschijven 2025 t/m 2028 uit de vastgestelde Begroting 2024. De jaarschijf 2028 is een kopie van 2027 en wordt richting de begroting verder geactualiseerd.

In de periode tussen de vaststelling van de Programmabegroting 2024 en het opstellen van de Kadernota 2025-2028 zijn door de raad al besluiten genomen, die het meerjarenperspectief van de gemeente raken. In januari 2024 is door de raad ingestemd met de uitbreiding van het fonds van

de startersleningen en de zienswijze op de geactualiseerde begroting 2024 van HLTsamen. Deze zijn verwerkt in het saldo voor start kadernota.

In het saldo voor start kadernota zijn nog een aantal ombuigingen opgenomen, die nog concreet tot besparingen moeten gaan leiden vanaf 2025. Dit gaat om:

- Strategische opgave 'Kostenvermindering sociaal domein HbH¹ light' (165k vanaf 2024);
- Strategische opgave 'Subsidieverordening in lijn met de MAG' (100k vanaf 2025);
- Strategische opgave 'Accommodatiebeleid' (145k vanaf 2024);
- Strategische opgave 'Gemeenschappelijke regelingen' (100k vanaf 2025);
- Omgevingsdienst West-Holland: onderuitputting uren (50k vanaf 2024);.

In hoofdstuk 3.5 is een overzicht van alle ombuigingen opgenomen inclusief de ombuigingen, die bij de Kadernota 2025-2029 worden voorgesteld.

Toekomstbestendig begroten

Eind 2021 is door de raad Toekomstbestendig begroten vastgesteld. Toekomstbestendig begroten is een strategische koers voor duurzame gemeentefinanciën. Hoewel diverse begrotingsspelregels zijn ingevoerd, is het niet mogelijk geweest om de voortdurende tegenvallers op de inkomsten en stijgingen van lonen en prijzen op te vangen én tot een financiële positie te komen waarvan uit structurele en incidentele fluctuaties kunnen worden opgevangen en afgewogen. Het college is daarom voornemens om het begrotingsbeleid te evalueren en herijken ten behoeve van de begrotingsjaren 2026 en verder.

Voor de Begroting 2025 zal het al nodig zijn om een aantal aanvullende begrotingsspelregels te hanteren. Daarom worden voor het financiële deel van de Kadernota vier begrotingscategorieën gehanteerd, te weten:

1. Algemene middelen en loon- en prijsstijgingen.
2. Ontwikkeling decentralisaties
3. Autonome beleidsontwikkelingen
4. Beleidsambities

Het begrotingsuitgangspunt is dat de ontwikkelingen binnen een begrotingscategorie aan de lastenkant ook aan de batenkant worden opgevangen en dus geneutraliseerd worden. Daarmee belast de financiële opgave van de ene begrotingscategorie niet een andere begrotingscategorie. Per begrotingscategorie worden vervolgens verschillende afwegingen benoemd. Afhankelijk van het scenario dat zich richting de begroting gaat voordoen (meevallers en/of tegenvallers) is er dan een handelingsperspectief en weet de raad wat zij kan verwachten aan voorstellen bij de begroting.

Uit de afwegingen die zijn benoemd zult u opmaken dat de gemeente Lisse, meer dan in het verleden, niet zonder meer alle financiële risico's accepteert. In 2023 heeft de gemeente Lisse al op de algemene ledenvergadering van de VNG de resolutie gesteund: Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief. Het is uitzonderlijk dat de VNG toen al het advies heeft gegeven om bewust tekorten te laten voor 2026 en verder in de vorm van een realistische begroting. Die gebaseerd is op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit de coalitieakkoorden en geschatte mee- en tegenvallers. Inmiddels zijn we een jaar verder en is met de voorjaarsnota van het Rijk wel een stap in de goede richting gezet. Maar dit is zeker niet voldoende en gaat voor 2025 zelfs gepaard met een forse eenmalige korting op het gemeentefonds.

¹ HbH staat voor Hulp bij Huishouden.

Samenvatting meerjarenperspectief

Het financieel meerjarenperspectief in de Kadernota 2025-2028 laat een groot (structureel) negatief begrotingssaldo zien voor alle jaren. Het grootste tekort van € 4,2 doet zich voor in 2026 op basis van de huidige inzichten. Het tekort daalt (op basis van de huidige inzichten) naar € 3,7 miljoen negatief. De correctie op het saldo van structurele baten en lasten is vanaf 2027 zo goed als opgelost.

Om bij de Begroting 2025-2028 niet onder preventief toezicht komen te staan, zal in de begroting minimaal in 2025 of in 2028 sprake moeten zijn van een neutraal of positief structureel saldo. Gezien de onzekere situatie ten aanzien van de financiering vanuit het Rijk zet het college in op het structureel sluitend maken van het begrotingsjaar 2025. Voor het ravijnjaar, wat vanaf 2026 begint, willen we graag in het najaar 2024 in gesprek voor het bepalen van de opdracht, het gewenste jaar van structurele sluiting (2026 of 2029) en de bandbreedte voor de ombuigingen.

1.2. Uitkomsten Meicirculaire 2024

Voor het eerst verwerken we de uitkomsten van de Meicirculaire van het Rijk in de kadernota. Voorgaande jaren werd u via een aparte brief over de uitkomsten geïnformeerd.

Algemeen

De gemeente Lisse ontvangt het grootste gedeelte van haar inkomsten via de algemene uitkering van het Rijk. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) brengt jaarlijks 3 circulaires uit, waarin het Rijk de gemeenten informeert over de verwachte ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Er verschijnen jaarlijks circulaires in mei, september en december. Mei is de vertaling van de Voorjaarsnota van de Rijk, september is de vertaling van de Miljoenennota en december rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af.

Landelijke ontwikkelingen

Op 27 mei 2024 is de Meicirculaire 2024 gepubliceerd. In deze meicirculaire zijn een drietal belangrijke ontwikkelingen opgenomen:

- Aanpassing accres naar historisch bbp vanaf 2024, die deels gecompenseerd wordt;
- Vanaf 2026 wordt de oploop van de opschalingskorting geschrapt;
- Besparingsverlies Jeugd eenmalig voor 2025.

Het ravijn is onveranderd ten opzichte van voorgaand jaar. Oorspronkelijk was er sprake van een verlaging van het gemeentefonds van € 3,0 miljard. In de Septembercirculaire 2022 werd eenmalig € 1,0 miljard toegevoegd voor 2026. In de Meicirculaire 2023 is deze vervolgens structureel gemaakt. Doordat de verlaging van het gemeentefonds er ook toe leidt dat je als gemeente minder compensatie voor loon- en prijsontwikkeling krijgt, wordt de verlaging uit het gemeentefonds door de VNG geraamd op structureel € 2,3 miljard. Voor Lisse is dat ongeveer € 2,3 miljoen.

Vergelijking omvang algemene uitkering

	bedragen x € 1.000			
Resultaat totalen circulaires	2025	2026	2027	2028
Stand Decembercirculaire 2023	42.833	39.118	39.259	39.442
Uitkomst Meicirculaire 2024	1.877	2.868	2.828	2.791
	44.710	41.985	42.087	42.233

Zoals zichtbaar in bovenstaande tabel is de verwachting dat in 2025 afgerond € 44,7 miljoen ontvangen gaat worden vanuit de algemene uitkering. In 2026 en verder schommelt de algemene uitkering rond de € 42,1 miljoen.

De uitkomst van de Meicirculaire 2024 bedraagt voor 2025 € 1,9 miljoen positief en wordt vooral veroorzaakt door de algemene uitkering om te zetten van het prijspeil 2024 naar 2025. Dit is zichtbaar in de onderstaande tabel.

	bedragen x € 1.000			
Wijzigingen in de Meicirculaire 2024	2025	2026	2027	2028
a. Ontwikkeling uitkeringsfactor en maatstaven	-791	941	917	893
b. Omzetten algemene uitkering naar prijspeil 2025	1.714	1.550	1.533	1.514
c. Taakmutaties	109	96	97	103
d. Invoeringskosten Omgevingswet	0	0	0	0
e. Onderuitputting BTW compensatiefonds	281	281	281	281
f. Besparingsverlies Jeugd	565	0	0	0
Totale mutaties Meicirculaire 2024	1.877	2.868	2.828	2.791

In de Meicirculaire 2024 zijn nieuwe taakmutaties opgenomen. Deze moeten nog geanalyseerd worden, voordat we kunnen beoordelen of het hier om nieuwe taakmutaties gaat of het om dekking gaat voor al bestaande taken. Voor de Kadernota 2025-2028 zijn de extra middelen uit de taakmutaties nog niet verwerkt. Het resultaat van de Meicirculaire 2024 in de kadernota is:

	bedragen x € 1.000			
Gevolgen Kadernota 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Mutaties Meicirculaire 2024	1.877	2.868	2.828	2.791
Resevering taakmutaties	-109	-96	-97	-103
Verwerking Meicirculaire in de Kadernota 2025-2028	1.769	2.772	2.731	2.689

2. Beleidsmatige ontwikkelingen Lisse

2.1. Programma Samenleven

De Maatschappelijke agenda is onze kapstok van waaruit we werken. We zien een aantal ontwikkelingen waar we rekening mee moeten houden naast de uitwerking van de (herijkte) maatschappelijke agenda. Belangrijke accenten voor de komende jaren zijn normaliseren, bestaanszekerheid, kansengelijkheid en positieve gezondheid. Ook kijken we hoe onze Maatschappelijke Agenda bij kan dragen aan het uitvoeringsprogramma Duin- en Bollenstreek en visa versa.

Daarnaast hebben we te maken met toenemende vergrijzing, stijgende zorgkosten, financiële tekorten en met een toenemende krapte op te arbeidsmarkt. Hierdoor worden het invullen van openstaande vacatures en het uitvoeren van de maatschappelijke opgaven steeds lastiger. Ook vraagt de huidige maatschappij meer van de (inclusieve) samenleving en ligt polarisatie op de loer. Het vertrouwen in elkaar staat onder druk naast de toename van individualisering ten opzichte van het algemeen belang. We zien extra instroom van vluchtelingen en nieuwkomers wat nieuw werk met zich meebrengt binnen het programma Samenleven. Bijvoorbeeld bij de uitvoering van de wettelijke taken vanuit de Spreidingswet.

De Transformatie binnen de Jeugdzorg zet zich de komende jaren ook nog door. Kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering zijn hierin speerpunten. Als gevolg van de steeds meer toename in de kosten moeten we er rekening mee gaan houden dat er regionale taakstellingen niet gerealiseerd kunnen gaan worden. Om dit tegen te gaan is er binnen Holland Rijnland besloten om een bestuurlijke Taskforce in te stellen.

Onderwijs is een belangrijk voorportaal van normaliseren en van (voorkomen van) Jeugdzorg. Mede daarom komt er een nieuw onderwijsachterstandsbeleid.

Ook de komende jaren werken we verder aan het versterken van onze uitvoeringsorganisaties zoals Provalu en Voor Ieder 1.

Via Provalu willen we een grotere doelgroep bedienen. Daarvoor is een businesscase gemaakt en die ontwikkeling vraagt om investeringen. De verwachting is dat we hiervoor compensatie krijgen vanuit het Rijk. De middelen worden naar verwachting bekend gemaakt via een circulaire. Voor het versterken van Voor Ieder 1 zijn geen extra middelen nodig.

Vitaliteit

Accommodatiebeleid

In 2024 wordt het nieuwe accommodatiebeleid voorgelegd aan de raad. De financiële gevolgen voor 2025 zijn nog niet te geven.

Op basis van het accommodatiebeleid zal een visie worden ontwikkeld op sportaccommodaties binnen de regio HLT, met het oog op synergie. Daarin wordt ook een onderzoek naar de toekomst van sportpark Ter Specke uitgevoerd.

Talentontwikkeling

Bibliotheek

Het kabinet wil dat elke gemeente een volwaardige bibliotheek heeft. Gemeenten krijgen daarvoor extra geld en vanaf 2025 ook een wettelijke taak (zorgplicht). De extra middelen 2025 moeten door het Rijk nog ter beschikking worden gesteld. Wanneer deze beschikbaar zijn, kunnen wij de noodzakelijke stappen maken.

De bibliotheek in Lisse wordt opnieuw ingericht, in lijn met de nieuwe wettelijke taak, of er wordt een nieuwe locatie gezocht.

Werk en inkomen

Doorontwikkeling Provalu naar sociaal ontwikkelbedrijf

De doelgroep is in de afgelopen jaren veranderd en vraagt om andere dienstverlening. Daarom is een Toekomstvisie voor Provalu opgesteld richting 2030, waarin is aangegeven dat Provalu zal veranderen richting een sociaal ontwikkelbedrijf. Het implementatieplan hiervoor is in 2024 opgesteld.

Lisserpas

In 2024 wordt een besluit genomen over de Lisserpas, zoals opgenomen in het Raadsakkoord. Dit besluit kan incidentele of structurele financiële gevolgen hebben.

Opgroeien en opvoeden

Onderwijshuisvesting

We maken een nieuw Integraal HuisvestingsPlan (IHP) voor het onderwijs, waar extra kosten uit voort zouden kunnen vloeien.

Voortzetting Schooljongerenwerk (SJW) op Fioretti College Lisse

In afwachting van de evaluatie en afspraken over cofinanciering wil het college incidenteel € 57.000 reserveren voor financiering van het Schooljongerenwerk op het Fioretti College Lisse in de tweede helft van het schooljaar 2024-2025 (het eerste deel van kalenderjaar 2025).

Thuis wonen

Ambitieovereenkomst Wonen, Welzijn en Zorg

De gemeenten Teylingen, Lisse en Hillegom en meer dan twintig betrokken partners hebben gezamenlijk een visie op de toekomst van wonen, welzijn en zorg opgesteld. Die staat in de *Ambitieovereenkomst wonen + welzijn+ zorg HLT. Betrokken, betekenisvol en vitaal ouder worden*. Via community building wordt samen met de samenleving gewerkt aan het realiseren van de ambities.

Samen met partners wordt gekeken naar nieuwe manieren van financieren, waarbij we ook nadrukkelijk op zoek zijn naar fondsen.

De nieuwe samenwerking en nieuwe aanpak vragen om middelen om gezamenlijke interventies uit te kunnen voeren.

Hulp bij meedoen

Opvang ontheemden

De gemeente Lisse moet naast de bestaande reguliere taakstelling voor statushouders, in 2025 ook asielzoekers opvangen door de komst van de Spreidingswet. Naar verwachting blijven de gemeenten ook in 2025 Oekraïense ontheemden opvangen vanwege het langdurig aanhouden van de oorlog. Elke doelgroep kent weer een andere vorm van begeleiding, zorg en huisvestingsbehoefte.

Opvang asielzoekers

De Spreidingswet is op 1 februari 2024 ingegaan. De Spreidingswet verdeelt het aantal op te vangen vluchtelingen over de gemeenten in Nederland. In het hoofdlijnenakkoord van de fracties van PVV, VVD, NSC en BBB staat dat zij het voornemen hebben de spreidingswet weer in te trekken. Voor het intrekken van de wet moeten zowel de eerste als de tweede kamer akkoord geven. Het is verder afwachten hoe het nieuw te vormen kabinet de opvang wil vormgeven.

Vanuit de spreidingswet, die nu nog van kracht is, heeft Lisse de taak 140 opvangplekken te realiseren. Invulling van deze opgave dient plaats te vinden via duurzame opvangplekken. Een duurzame opvangplek is voor minimaal 5 jaar beschikbaar. Ook als blijkt dat de capaciteitsraming in de toekomst lager uitvalt, blijven deze opvangplekken beschikbaar om zo fluctuaties in opvang op te kunnen vangen.

De gemeente onderzoekt samen met het COA of het mogelijk is om aan de Heereweg 10 (oud zalencomplex) geschikt is voor opvang van asielzoekers. Op basis van het onderzoek worden pas vervolgstappen gezet. De ontwikkelingen rondom de spreidingswet worden op de voet gevolgd.

Oekraïense ontheemden

De opvang van de ontheemden wordt voor een langere periode dan in eerste instantie werd gedacht. Nu het conflict voortduurt zet de Rijksoverheid in op het bevorderen van de zelfredzaamheid en participatie van ontheemden Oekraïners in de Nederlandse samenleving. Dit verlicht de huidige druk op maatschappelijke voorzieningen en draagt bij aan het draagvlak voor de opvang van deze groep. Dit betekent onder meer dat ontheemden zullen gaan bijdragen aan hun opvang wanneer ze daar genoeg inkomen voor hebben.

Vanaf 2025 volgt (naar alle waarschijnlijkheid) een verhoging van de taakstelling. Voor gemeente Lisse is deze opgave (inclusief indicatieve verhoging) 127 opvangplekken. De gemeente Lisse voldoet vanaf 1 januari 2025 aan deze verhoogde taakstelling.

De wet- en regelgeving voor het opvangen van ontheemden verandert in 2025. Een vorm van verlenging van de regeling is aannemelijk. De kabinetsinzet voor de komende periode is om het voorzieningenniveau van ontheemden beter te laten aansluiten opdat van andere groepen in de maatschappij.

Uitgangspunt van de HLT-gemeenten is dat aan ontheemden uit Oekraïne – crisis - opvang wordt duurzaam geboden op locaties zolang dit nodig is. Het zorgt voor meer stabiliteit aan de Oekraïense ontheemden, de omwonenden en de gemeentelijke organisatie.

In de exploitatie van de opvanglocaties wordt rekening gehouden met de vergoeding vanuit de Rijksoverheid. Kosten gemaakt voor de realisatie van opvanglocaties worden verhaald op de Rijksoverheid onder de zogenaamde 'transitiekosten'. Investeringskosten die buiten de scope van de transitiekosten vallen (meerkosten) worden uit de exploitatie gedekt. De kosten die HLTsamen maakt worden naar rato van het aantal opvangplekken verdeeld over Hillegom, Lisse en Teylingen en daarmee volledig ten laste gebracht van de opvangregeling voor de ontheemden."

Gezien de complexiteit en omvang van deze opgave is het van belang dat er binnen HLT een permanente organisatie wordt ingericht met als doel: regievoeren over de opvang en huisvesting van nieuwkomers voor de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Inclusief de daarbij behorende opgave tot sociale begeleiding, onderwijs en gezondheidszorg. We willen gaan aansturen op meer zelfredzaamheid. Onze insteek is dat we de ondersteuning door sociaal werkers kunnen afbouwen. We willen vervolgens gaan onderzoeken of we het aantal coördinatoren en de inzet van bewaking kunnen gaan afschalen. 2025 wordt dan gezien als een overgangsjaar in deze vormen van ondersteuning.

2.2. Programma Leefomgeving

De leefomgeving is continu in ontwikkeling, maar 2024 is een bijzonder jaar. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden en de uitwerking hiervan heeft veel invloed op de wijze waarop we met elkaar werken, maar ook voor bewoners en ondernemers zijn veel zaken veranderd.

De reikwijdte van de Omgevingswet gaat ver en heeft invloed op de verschillende taken die we als gemeente uitvoeren. Hier zullen we komende jaren rekening mee moeten houden, zowel met onze interne processen als ook met de dienstverlening richting onze bewoners en ondernemers.

We gaan regie voeren op de volkshuisvesting in onze regio. We gaan een volkshuisvestingsprogramma op stellen met daarbij een regionaal afgestemde woonzorgvisie. Omdat het wetsvoorstel hiervoor, de wet Versterking Regie Volkshuisvesting, nog niet is vastgesteld door de tweede kamer zijn de kosten die dit met zich meebrengt nog onduidelijk.

Daarbij zullen we in de streek de ruimtepuzzel moeten leggen. Op het gebied van wonen, de greenport, groen, duurzaamheid. Maar ook keuzes maken voor de omgang met de krapte op de arbeidsmarkt en de betekenis hiervan in onze economie en zorg. Anderzijds hebben we ook de koers te kiezen voor de toenemende uitdagingen voor de (drink)waterkwaliteit & klimaatadaptatie en toekomstbestendigheid van de bollensector. Hoe kunnen we ons ecosysteem in deze streek versterken waarmee de brede welvaart is gediend?

In de Duin- en Bollenstreek wordt in het voorjaar 2025 het Programma Landelijk Gebied en Duurzame Greenport DBS (= herijking ISG) vastgesteld met de onderdelen toekomstverkenning, landschapsstrategie, financieringsonderzoek GOM, strategische doelen en een uitvoeringsprogramma. Ons doel is om ook het Gebiedsprogramma Groen DBS hier onderdeel van te laten worden evenals de uitvoering van bijvoorbeeld de 10% groen/blauwe dooradering en andere initiatieven.

Daarnaast zullen we ook een vervolg geven aan onze doelen op het van de energietransitie, een toekomstbestendige leefomgeving en grondstoffen en circulariteit. Deze krijgen vorm in het programma Duurzaamheid.

Veiligheid

Project Dealbreakers Ondernijning

Binnen de aanpak Ondernijning is het voorkomen van jonge aanwas in (met name) de drugscriminaliteit één van de belangrijkste speerpunten. Dit omdat zowel onderzoeken en (politie)cijfers als signalen uit de praktijk laten zien dat drugscriminaliteit (en dan met name harddrugs) een groeiend probleem is en dat de opmars hiervan enkel gestopt kan worden door vol in te zetten op de jeugd, zowel preventief als repressief.

Vanuit het regionale samenwerkingsverband RIEC is een passende aanpak ontwikkeld onder de naam Dealbreakers, dat uitgaat van hetgeen er al is op het snijvlak van zorg en veiligheid en dit verder uitbouwt en versterkt. Een aantal omliggende gemeenten die al deelnemen aan Dealbreakers boekt hier mooie resultaten mee.

Om de implementatie vanaf 2026 van Dealbreakers te faciliteren, levert het RIEC voor de duur van 3 maanden kosteloos een kwartiermaker. Voorwaarde is wel dat de gemeente een projectleider voor 16 uur in de week levert, en dat de gemeente het project minimaal 1 jaar continueert. Naast een projectleider is inzet benodigd vanuit de teams Jeugd, Onderwijs en OOV, gezamenlijk ca. 6-8 uur per week. De benodigde capaciteit kan niet geleverd worden vanuit de bestaande formatie. De

kosten van de benodigde formatie voor Lisse bedraagt € 28.040 structureel. Op basis van de verdeelsleutel 1:1:1

Voor wat betreft de externe samenwerkingspartners, vraagt Dealbreakers capaciteit vanuit het jeugd- en jongerenwerk (Welzijnswartier). De bestaande capaciteit zal hiervoor uitgebreid moeten worden. Voor de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen gezamenlijk berekent Welzijnswartier 1 fte nodig te hebben om volledig mee te kunnen draaien in het project. De kosten hiervan bedragen voor Lisse € 38.330. Dit maakt dat in totaal structureel een bedrag van € 66.370 benodigd is.

Als u instemt met het beschikbaar stellen van deze middelen, wordt in samenspraak met het RIEC een implementatieplan opgesteld waarin onder andere ingegaan wordt op privacyaspecten en een afwegingskader opgenomen wordt om te bepalen welke school op welk moment een start maakt met dit project.

Uitvoering prioriteiten aanpak Ondernijning

Vanuit de aanpak Ondernijning is door de portefeuillehouders een drietal prioriteiten benoemd waar in de komende jaren extra inzet op benodigd is. Deze prioriteiten komen voort uit signalen vanuit het veld ondersteund door onderzoek en/of cijfers dan wel sluiten aan bij afspraken of prioriteiten voortkomende uit de regionale samenwerking in RIEC verband. Het betreft:

1. Uitvoering plan van aanpak drugs voor Hillegom, Lisse en Teylingen zoals opgesteld door onderzoeksbureau M-Ball (met medewerking van interne en externe samenwerkingspartners) *Drugscriminaliteit is een groeiend probleem in zowel Hillegom, Lisse als Teylingen. Het plan van aanpak voorziet in diverse maatregelen, zowel preventief als repressief, om de productie en handel van en in drugs terug te dringen.*

2. Actualisatie van het Ondernijningsbeeld voor Lisse in samenwerking met het RIEC *Het Ondernijningsbeeld betreft een overzicht van de mate waarin verschillende vormen van ondernijnde criminaliteit zich voordoen in een bepaalde gemeente, inclusief de eventuele aanwezigheid van risicofactoren. Op basis van dit overzicht is een gerichtere inzet van interne en externe capaciteit mogelijk. Het huidige Ondernijningsbeeld dateert uit 2018.*

3. Extra aandacht voor (interne) awareness, waaronder vastgoed *Om ondernijnde criminaliteit zo veel als mogelijk tegen te gaan, is het belangrijk dat inwoners, ondernemers, medewerkers en bestuurders zich bewust zijn van de signalen van ondernijnde criminaliteit, deze herkennen en uiteindelijk ook melden. Bestuurlijk is de wens om binnen de organisatie (onder andere) extra aandacht te besteden aan het thema Vastgoed.*

Uitvoering van deze werkzaamheden vraagt extra capaciteit van het team Ondernijning. Deze capaciteit kan niet geleverd worden vanuit de bestaande formatie. Het betreft 0,8 fte extra voor de inzet in de 3 gemeenten gezamenlijk. Het aandeel voor Lisse bedraagt € 33.649 voor 2025 en wordt gedekt uit de algemene reserve op basis van de verdeelsleutel 1:1:1.

Veiligheid

Ondernijning staat niet op zichzelf en is voor een succesvolle aanpak afhankelijk van de deskundigheid en inzet van andere disciplines. Naast een uitbreiding van de capaciteit binnen het programmateam Ondernijning, is een vergrote inzet van het team Openbare Orde en Veiligheid noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan de al ingezette koers.

Wanneer ingezet wordt op ondernijning heeft dat op verschillende manieren van invloed op de teams Openbare Orde en Veiligheid en de boa's. Er is sprake van een ketensamenwerking: OOV doorloopt het bestuurlijke traject van aanschrijven/aanstellen/zienswijze/bezwaar/voorlopige

voorziening, beroep/hoger beroep. De boa's voeren de maatregel uit, controleren en houden toezicht.

Bibob

De inzet van Bibob is een belangrijk instrument in het kader van preventie en het voorkomen van ondermijnende activiteiten. Bij de invoering van het Bibob-beleid werden enkel vergunningen in het kader van de Drank- en horecawet getoetst. Door 'verplichte' en noodzakelijke aanpassing van het beleid in 2021 waarbij uitgegaan is van regionale eenduidigheid, is het toetsingskader verruimd en kunnen nu bijvoorbeeld ook omgevingsvergunningen die betrekking hebben op een bepaalde branche en vergunningsaanvragen voor casino's getoetst worden. Daarnaast is het aantal aanvragen Drank- en horecawet toegenomen (veelvuldige overnames in deze branche) en de toetsing en afhandeling van dossiers in de afgelopen periode ingewikkelder geworden ('juridisering'). De belangen zijn groot, de inzet van ondernemers is professioneel en gespecialiseerd.

Concreet is behoefte aan een extra 0,5 fte medewerker voor de uitvoering van het Bibob beleid en toetsing van dossiers. Dit betekent een uitbreiding van het aantal beschikbare uren naar 1 fulltime (36 uur) medewerker. De kosten van de benodigde formatie voor Lisse bedraagt € 17.634 structureel. Als de benodigde uitbreiding van uren niet mogelijk is, dan betekent dit dat het Bibob-beleid aangepast moet worden.

Bestuurlijke besluiten/maatregelen O.O.V

Het verzoek en de noodzaak om de inzet van bestuurlijke maatregelen is in de afgelopen jaren significant toegenomen. Dit betreft niet alleen de sluiting van panden/woningen op grond van de Opiumwet maar ook de sluiting van panden/woningen in het kader van de openbare orde en veiligheid. Daarnaast is ook de noodzaak aan verschillende soorten bestuurlijke maatregelen in het kader van openbare orde en veiligheid (gebiedsverboden, dwangsommen voor handel in drugs, aanlijn- en muilkorf gebod, gedragsaanwijzing aanpak woonoverlast) sterk gegroeid. Aan deze noodzaak kan nu minimaal opvolging gegeven worden. Hier kan nog aan toegevoegd worden dat veel meer dan voorheen door partijen gekozen wordt voor het juridische traject. De juridische toetsing van bestuurlijke maatregelen door de commissie Bezwaar & Klachten en de rechter is de afgelopen jaren zwaarder en omvangrijker geworden. Concreet is behoefte aan 1 extra fte medewerker voor bestuurlijke besluiten/maatregelen. De benodigde capaciteit kan niet geleverd worden vanuit de bestaande formatie. De kosten van de benodigde formatie voor Lisse bedraagt € 35.268 structureel.

Bouw- en woningtoezicht

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het uitgangspunt om de regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en waar mogelijk samen te voegen. Veel vergunningen verdwijnen en maken plaats voor algemene regels. Minder vergunningen dus, maar dat betekent niet dat het er voor bouw- en woningtoezicht makkelijker op geworden is. Want wanneer algemene regels, open normen en beleidsregels van toepassing zijn vraagt die om interpretatie. Dat maakt dat voor bouw en woningtoezicht niet minder werk is gekomen (minder vergunningen = minder controle) sterker nog de verwachting is dat met de invoering van de Omgevingswet de druk op toezicht en handhaving zal toenemen. De werkzaamheden van de bouwinspecteurs in de afgelopen jaren is verschoven van de controle op de naleving van de bouwvoorschriften (minder intensief qua tijd) naar zaken die in strijd zijn met het omgevingsplan. Handhaving van de voorschriften van een omgevingsplan vraagt om goede samenwerking met collega's binnen en partners buiten de organisatie wat moet leiden tot een integrale aanpak. Er wordt van de handhavers verwacht dat ze handelen 'in de geest van de Omgevingswet'. Oftewel: oog voor het dóel van die regels, handhaven met de menselijke maat". Dit betekent dat veel zaken in overleg met inwoners en bedrijven opgelost kunnen worden. Tegelijkertijd is er sprake van een grote mate van verjuridisering waar te nemen waardoor er meer dan in het verleden handhavingsverzoeken ingediend

worden, en de rechter wordt opgezocht om een onafhankelijk oordeel te vellen en mediaton niet meer leidt tot een oplossing. Op het moment dat er een handhavingsverzoek is ingediend is de gemeente gebonden aan wettelijke termijnen. Handhavingsverzoeken brengen met zich mee dat deze per definitie urgent zijn en afgehandeld moeten worden. De afgelopen periode hebben wij opgevangen door op dossierbasis extern in te huren en is een jurist van een ander team voor langere periode gedetacheerd geweest. Echter geconstateerd moet worden dat er sprake is van structureel meer dossiers. Op dit moment is de bestaande formatie te krap en zijn wij genoodzaakt om in te huren, immers vanwege de wettelijke termijnen kunnen wij niet temporiseren of prioriteiten stellen. Concreet is behoefte aan 1 extra fte medewerker. De kosten van de benodigde formatie voor Lisse bedraagt € 35.268 structureel.

Mobiliteit

Regionaal Investeringsagenda (RIA) Holland Rijnland

Op 28 maart 2024 heeft de gemeenteraad van Lisse besloten een positieve zienswijze af te geven op de concept Regionaal Investeringsagenda (RIA) van Holland Rijnland. Onderdeel van de RIA is de financiële paragraaf waarin elk van de dertien gemeenten een financiële bijdrage gevraagd wordt, naar rato van het inwoneraantal. Op 3 april 2024 heeft het Algemeen Bestuur van Holland Rijnland de RIA vastgesteld. De incidentele bijdrage voor 2025 bedraagt € 280.380.

De gemeenteraad kan zich vinden in de RIA en hierin opgenomen prioritaire projecten. De projecten uit de uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek hebben voor het overgrote deel een plek gevonden in de RIA. De RIA vormt een belangrijke motor voor cofinanciering van specifieke regionale projecten ter verbetering van de bereikbaarheid en leefbaarheid van de regio.

Versnellen aanleg netwerk van doorfietsroutes

Het verduurzamen van mobiliteit vindt op alle overheidsniveaus plaats. Onderdeel van dit beleid vormt het stimuleren van fietsen. Het mobiliteitsbeleid van Lisse, zoals verwoord in *Mobiliteitsplan Lisse, toekomstbeeld mobiliteit 2035*, zet in op verduurzaming van mobiliteit. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor vormen van actieve mobiliteit, zoals fietsen.

Holland Rijnland besloot in 2024 over een plan voor een doorfietsroutenetwerk. Dit plan werkt de afspraak over een pakket fietsmaatregelen in het kader van de noordelijke ontsluiting van de Duin- en Bollenstreek verder uit. De kosten van de investeringen in dit netwerk worden voor 2025 geraamd op € 70.000 en vanaf 2026 op € 120.000 per jaar. Deze is opgenomen in het meerjaren investeringsplan in bijlage 2 en 3 en gedekt uit al bestaande kredieten.

Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek

Voor realisatie van de verschillende maatregelen voor de ontsluiting van de noordelijke Duin- en Bollenstreek zijn verschillende voorbereidende onderzoeken noodzakelijk: milieustudies, flora en fauna, water en bodem sturend, grondonderzoeken, verduurzamingsmogelijkheden, afstemming met ruimtelijke ontwikkelingen, etc.. Communicatie en participatie maakt een belangrijk deel uit van de uitvoering van het hele project. De kosten worden voor 2025 geraamd op € 20.000, voor 2026 op € 30.000 en voor 2027 op € 20.000. Deze is opgenomen in het meerjaren investeringsplan in bijlage 2 en 3 en gedekt uit al bestaande kredieten.

Uitvoering maatregelen uit het Mobiliteitsplan Lisse, toekomstbeeld mobiliteit 2035

De in 2021 door de gemeenteraad vastgestelde mobiliteitsvisie heeft een vervolg gekregen met het *Mobiliteitsplan Lisse, toekomstbeeld mobiliteit 2035*. Aan dit plan is een uitvoeringsagenda gekoppeld. Voor de planning van maatregelen uit het mobiliteitsplan vindt afstemming plaats met (groot) onderhoud. Communicatie en participatie maakt een belangrijk deel uit van de realisatie van het mobiliteitsplan. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de exacte kosten zijn.

Wonen

Wet Versterking regie volkshuisvesting

De wet (nu nog voorstel) Versterking regie volkshuisvesting geeft het Rijk, provincies en gemeenten de wettelijke instrumenten om samen en met regionale afstemming regie te voeren op de volkshuisvesting.

Er zijn drie maatschappelijke opgaven waar het wetsvoorstel zich op richt: (1) regie op aantallen woningen en locaties, (2) regie op betaalbare woningen en evenredige verdelingen van de woningen en (3) verstevigen van de lokale prestatieafspraken. Provincies en gemeenten moeten meer gaan sturen op de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen. We willen in Lisse meer bouwen maar tegelijkertijd ook goed kunnen blijven bewegen. Woningbouw en mobiliteit (infrastructuur) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Het wetsvoorstel bevat wijzigingen in verschillende wetten, zoals de Omgevingswet, Woningwet, Huisvestingswet 2014 en Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. Deze wijzigingen zullen via lagere regelgeving worden uitgevoerd. In het wetsvoorstel is opgenomen dat gemeenten een volkshuisvestingsprogramma opstellen, inclusief een (sub)regionaal afgestemde woonzorgvisie. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de kosten zijn.

Wet Betaalbare huur

Om huurders een eerlijke prijs te laten betalen voor hun woning, wil het kabinet de midden huur reguleren en het woningwaarderingstelsel (WWS) dwingend maken. De wet en het WWS zorgen ervoor dat de huurprijzen in verhouding staan tot de kwaliteit van de woning. Verhuurders worden verplicht zich aan de maximale huurprijzen te houden. Gemeenten worden verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de kosten zijn.

Regionale woondeal

Op 14 maart 2023 zijn de regionale realisatieagenda's, of regionale woondeals ondertekend. In de realisatieagenda hebben de partijen afspraken gemaakt over hoe zij (versneld) de woningbouwopgave willen realiseren.

De ambitie is om in Holland Rijnland 30.500 woningen te bouwen tot 2030, waarvan twee derde in het betaalbare segment.

Daar werken we ook in Lisse hard aan en we hebben op dit moment heel veel projecten lopen.

Gelet op o.a. de participatietrajecten die hierbij komen, proberen wij dit met de huidige capaciteit zo goed mogelijk uit te voeren. Dat dit een hele uitdaging is en maximale inzet van iedereen vergt, moge duidelijk zijn.

Kosten PM

Wet goed verhuurderschap

Sinds 1 juli 2023 geldt de Wet goed verhuurderschap. Deze wet richt zich op het voorkomen en tegengaan van discriminatie en intimidatie. Per 1 januari 2024 is het 'Meldpunt problemen met verhuurder' bij onze gemeente opengesteld. Na 4 maanden is nog onvoldoende inzichtelijk hoeveel en welke meldingen te verwachten zijn en wat dat voor eventuele gevolgen heeft voor de inzet van capaciteit, waaronder handhaving.

Kosten PM

Omgevingswet

Transitie Omgevingswet

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Ondanks de zorgvuldige voorbereiding wordt pas nu daadwerkelijk in de praktijk duidelijk hoe processen lopen. Het kost tijd om de nieuwe werkwijze eigen te maken. Met de bestaande capaciteit werken we daar hard aan.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet voldoen de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen en HLTsamen aan de minimale verplichtingen van de wet. Dit is echter pas het begin van een lange periode die nog volgt waarin juist zal moeten worden gewerkt aan het bereiken van de veranderingen en de doelstellingen zoals beoogd door de Omgevingswet. Hiervoor geeft de wet een ruime periode tot minimaal 2029, een zogenaamde transitieperiode.

Er is een financiële strategie opgesteld, waarin gedurende de transformatie periode de ontwikkelingen en incidentele uitgaven worden gemonitord om inzichtelijk te maken welke van de incidentele kosten uiteindelijk structureel worden en van welke omvang zijn. Er is een rijksbijdrage in de "transitiekosten Omgevingswet" tot 2026 toegezegd. Het betreft incidenteel geld voor incidentele kosten ten behoeve van de transitie.

HLT samen kan zich dan de komende jaren op basis van het beschikbaar gestelde transitie budget blijven inzetten voor de ontwikkelingen op het gebied van dienstverlening, bedrijfsvoering en ruimtelijk beleid.

Nationaal Programma Landelijk Gebied

Vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) hebben alle provincies – in hun rol van gebiedsautoriteit - een Gebiedsprogramma opgesteld om de doelen op het gebied van klimaat, water, natuur en stikstof tijdig te bereiken. In Zuid-Holland is ZH-PLG opgesteld en per 1 juli ingeleverd bij het Rijk. De Duin- en Bollenstreek is een deelgebied van het gebied Kust en Duinen. De deelnemende gemeenten en het Hoogheemraadschap zitten samen met de provincie ZH in een regiegroep ZH-PLG (ambtelijk en bestuurlijk). In het kader van de voorbereiding van dit Gebiedsprogramma zijn geen gelden beschikbaar gesteld. Wel kan (deels) aanspraak gemaakt worden op de transitiegelden van het Rijk om lokaal (mede) uitvoering te geven aan het gebiedsprogramma NPLG voor de Duin- en Bollenstreek en de juridische borging in omgevingsplannen.

In de Duin- en Bollenstreek wordt in het voorjaar 2025 het Programma Landelijk Gebied en Duurzame Greenport DBS (= herijking ISG) vastgesteld met de onderdelen toekomstverkenning, landschapsstrategie, financieringsonderzoek GOM, strategische doelen en een uitvoeringsprogramma.

Hierin worden de doelen vanuit het ZH-PLG op het gebied van water, natuur opgenomen. In het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied en Duurzame Greenport DBS 1.0 wordt op hoofdlijnen de uitvoering, governance en projecten opgenomen, die gezamenlijk wordt uitgewerkt en geactualiseerd. Het Gebiedsprogramma Groen DBS kan hier onderdeel van worden, evenals de uitvoering van bijvoorbeeld de 10% de groen/blauwe dooradering, verbeteren van de waterkwaliteit (voldoen aan de normen KRW) voor 2027, versterken van de landschapskwaliteit, verbreden kuststrook met bomen, ecologische verbindingzones en biodiversiteit e.d.

Ook voor de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied en Duurzame Greenport DBS is capaciteit benodigd. Nog niet duidelijk is in hoeverre transitiegelden vanuit het Rijk beschikbaar worden gesteld.

Openbare ruimte en Duurzaamheid

Prijsstijgingen

Onderhoudswerkzaamheden en fysieke projecten in de buitenruimte hebben te maken met enerzijds vertragingen in de uitvoering als gevolg van gebrek aan personeel bij externe aannemers en stikstofproblematiek maar ook met prijsstijgingen. Gevolg hiervan is dat er sprake is van stijgende projectkosten. Met betrekking tot onderhoud van wegen was afgelopen jaar sprake van een gemiddelde veel hogere prijsstijging (12%) dan de indexatie van de begroting. Verwacht wordt dat ook komend jaar met een hoger gemiddeld percentage rekening gehouden moet worden. De verwachting is dat structureel € 92.119 extra nodig is per jaar.

Opgaven team Beheer

Het beheer van de fysieke leefomgeving vraagt aandacht op diverse vlakken van allerlei professionals. Dit wordt gedaan door Gewogen, Overzichtelijk, Efficiënt en Doelmatig (GOED) beheer. De kapitaalgoederen die de leefomgeving maken zijn er voor iedereen die gebruik maakt van de fysieke leefomgeving. Onder kapitaalgoederen onderscheiden we: riolering, wegen, openbare verlichting, water, civiele kunstwerken, (speel)elementen, afval, ondergrond, groen, sportvelden en begraafplaatsen. In feite alles vanaf ongeveer 5 meter diep in de grond tot zo'n 50 meter boven de grond in de openbare ruimte. Het merendeel van het werk wordt gezien als regulier werk.

De afgelopen jaren is de druk op het gebruik van de fysieke leefomgeving toegenomen. Zo is het gebruik van de openbare ruimte diverser geworden, zijn gebruikers mondiger geworden en lopen diverse kapitaalgoederen tegen het einde van de levensduur. Daarnaast stagneren ook een aantal opdrachten uit het raadsakkoord en is het noodzakelijk om goede omgang te bieden aan ontwikkelingen wat betreft duurzaamheid en techniek.

Vervelend genoeg ligt in dit deel van de organisatie al langere tijd de opgave om ontstane vacatures in te vullen, de basistaken uit te voeren en verder op orde te brengen. Daarbij is het ook nodig om de doorkijk naar de toekomst te maken als het gaat om de vervanging van kapitaalgoederen die tegen het einde van hun theoretische levensduur aanlopen. In 2024 en 2025 willen we daarom extra capaciteit kunnen inzetten om slagen te kunnen maken. De mogelijkheden worden hiervoor in kaart gebracht, inclusief de mogelijkheden om deze deels te kunnen dekken uit bestaande middelen.

Programma Duurzaamheid

Met het programma duurzaamheid werken we aan het realiseren van de duurzaamheidsdoelen aan de hand van drie pijlers: - energietransitie - toekomstbestendige leefomgeving - grondstoffen en circulariteit. We regisseren en faciliteren om zo duurzaamheid binnen lopende trajecten beter te borgen en te versnellen en bij nieuwe ontwikkelingen duurzaamheid aan de voorkant nog beter mee te nemen.

Grootschalige wind en zonne-energie

In de LES is de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn vastgelegd. Daarnaast is ook de doelstelling voor grootschalige duurzame energie in 2030 vastgelegd. De uitwerking van deze doelstelling blijft achter en versnelling is wenselijk om ambitie 'Energieneutraal in 2050' en doelstelling 2030 te realiseren.

Netcongestie

Vanuit de RES, LES en TVW hebben we ons gecommitteerd aan energie neutrale gemeenten in 2050. Om deze doelstelling te bereiken zijn keuzes nodig (warmtenet, smart grid laadinfrastructuur, energieopslag, slimme toepassingen op bedrijventerreinen (grootverbruikers) en

duurzame opwek met windmolens en zonnevelden). Deze keuzes zorgen er ook voor dat we in de toekomst congestie zoveel mogelijk weten te beperken

Aardwarmte

Gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen zijn voornemens een verkenning aan te gaan met woningcorporaties (STEK en Padua) en Aardwarmte Rijnland (D4, Firan (dochteronderneming Alliander) en Shell Geothermie verkennen hoe een warmtenetwerk ontwikkeld kan worden, evenals het bepalen en aanwijzen van warmtekavel(s) en ook het oprichten van een warmtebedrijf.

Toekomstbestendige leefomgeving

Vanuit de pijler toekomstbestendige leefomgeving gaan we klimaatadaptatie in de breedte oppakken. Naast wateroverlast, gaan we ook de thema's droogte, bodemdaling, hitte en overstroming uitwerken. Dit wordt geborgd in de instrumenten van de Omgevingswet: - Concretisering ambities klimaatadaptatie en biodiversiteit in de omgevingsvisie - Borging juridische regels in omgevingsplan - Uitvoeringsprogramma maken voor de uitwerking van ambities voor klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Wet natuurbescherming (soortenmanagementplan)

De Wet natuurbescherming (Wnb) speelt een grote rol in ruimtelijke ontwikkelingen en verduurzaming van bestaande woningen. Met het isoleren van woningen kunnen we bijdragen aan energiebesparing, maar om te voorkomen dat beschermde soorten worden geschaad door de isolatiewerkzaamheden is onderzoek nodig om te achterhalen welke soorten aanwezig zijn en welke maatregelen nodig zijn voor bescherming.

2.3. Programma Bedrijvigheid

Regionale economie

Economische ontwikkeling Duin- en Bollenstreek (governance Economic Board en economische projecten)

De gemeenteraden van de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek (Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen) zijn in 2023 akkoord gegaan met een jaarlijkse bijdrage aan de governance van de Economic Board van € 50.000 per gemeente voor de periode 2023 t/m 1 april 2027. Dit bedrag is later, na de onderhandelingen, bijgesteld naar € 55.000.

De jaarlijks bijdragen aan de EBDB zijn vastgesteld t/m 2026 met de intentie om 2 keer met 2 jaar te verlengen (dus t/m max. 1 april 2031). De programmadoelen van de EBDB zijn eveneens opgesteld met oog op een termijn van 8 jaar. In 2026 en 2028 vindt een evaluatie plaats, primair bedoeld om (indien nodig) te kunnen bijsturen op het uitvoeringsprogramma. Op basis van de uitkomsten van de evaluaties worden in 2026 en 2028 besluiten tot verlenging aan de vijf gemeenteraden voorgelegd.

Over de exacte hoogte van het jaarlijks projectenbudget en de verdeling over de vijf gemeenten (nieuw ten opzichte van voorgaande periode is dat Katwijk ook participeert en financieel bijdraagt) moet nog besluitvorming door de gemeenteraden plaatsvinden. Dit zal voor de begroting moeten plaatsvinden en anders is het voornemen om bij de begroting voor alleen 2025 een bijdrage op te nemen, zoals dat in deze kadernota ook voor de RIA is gedaan.

Uitvoering Regionale Bedrijventerreinen Strategie

De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben samen met Noordwijk een Regionale Bedrijventerreinenstrategie opgesteld. Die wordt als onderdeel van de Regionale Bedrijventerreinenstrategie van Holland Rijnland voor vaststelling aangeboden aan Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland. De strategie vormt de kaders voor transformatie, revitalisering en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. De provincie heeft recentelijk bekend gemaakt in de toekomst alleen nog medewerking te willen verlenen aan plannen die in een vastgestelde Bedrijventerreinstrategie zijn opgenomen.

De strategie moet worden uitgewerkt naar een uitvoeringsprogramma. Dit wordt voorbereid in 2024 en uitgevoerd vanaf 2025. De afspraken die zijn opgenomen in de strategie worden geprioriteerd in samenspraak met de andere gemeenten. Het gaat daarbij over verduurzamen van bedrijventerreinen, thematisering van terreinen (o.a. juiste bedrijf op de juiste plek), transformatie, realisatie nieuwe terreinen, klimaatadaptatie, energietransitie, herinrichting, werkgelegenheid en het versterken van de organisatiegraad op terreinen. Voor een deel van de afspraken is het noodzakelijk het lokale accountmanagement bedrijven ter versterken en/of regionaal accountmanagement te realiseren.

De kosten van het uitvoeringsprogramma worden in Q3 van 2024 duidelijk.

2.4. Programma Bestuur

Dienstverlenende overheid

Reisdocumentenpiek 2024-2029

In 2014 is met de Paspoortwet de geldigheidsduur van een reisdocument voor volwassenen van 5 naar 10 jaar gegaan. Dit betekent dat, vanaf 2024, het aantal aanvragen van reisdocumenten exponentieel zal stijgen. Dit wordt ook wel de 'reisdocumentenpiek' genoemd en zal tot 2029 duren. De reisdocumentenpiek heeft impact op de gemeentelijke dienstverlening aan de balie van Burgerzaken. Om deze piek het hoofd te bieden is extra formatie en verruiming van openingstijden noodzakelijk zodat de overige werkzaamheden door kunnen gaan. De kosten 2025 bedragen voor Lisse € 234.673. Een deel van de kosten (€ 172.000) kunnen worden gedekt uit de meeropbrengsten van de producten. Per saldo ontstaat er een negatief effect van € 62.673 op het begrotingsaldo.

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) heeft als doel de overheid transparanter en toegankelijker te maken. De wet kent twee focusgebieden: passieve openbaarmaking en actieve openbaarmaking. Naast het openbaar maken van stukken wordt er vanuit de wet geëist dat organisaties de informatiehuishouding op orde brengen.

Passieve openbaarmaking

Passieve openbaarmaking regelt het recht om informatie bij bestuursorganen op te vragen. Sinds de invoering van de Woo, is er een sterke stijging in het aantal informatieverzoeken waar te nemen. Deze stijging kan deels worden verklaard door vereenvoudiging van het proces: een Woo-verzoek kan relatief eenvoudig via de website worden ingediend. Daarnaast maken commerciële partijen in toenemende mate gebruik van de Woo voor het verkrijgen van informatie. Voor 2025 verwachten we binnen dit onderdeel geen grote ontwikkelingen. We blijven werken aan het verbeteren van het proces en het, waar mogelijk, verkorten van de doorlooptijden.

Actieve openbaarmaking

Verwacht wordt dat de Rijksoverheid in 2024 meer bekend zal maken over de tijdslijn voor actieve openbaarmaking. Het in 2024 ingerichte portaal zal hierin een belangrijke rol spelen. Afhankelijk van de tijdslijn wordt de verdere implementatie van dit onderdeel vormgegeven.

Informatiehuishouding op orde

Het op orde brengen van de informatiehuishouding is een belangrijk thema binnen de Woo. Pas wanneer de informatiehuishouding goed op orde is, kan informatie op een veilige en volledige manier actief openbaar gemaakt worden. Het project 'Samen Digitaal Transparant' geeft hier sinds 2023 invulling aan. Dit zal in 2025 doorlopen.

Samenwerkende overheid

Samenwerking Duin- en Bollenstreek

In 2023 en 2024 is de samenwerking tussen de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek (Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen) gegroeid en verstevigd. De vijf colleges zijn een programma van projecten overeengekomen waarbij er een gezamenlijk en gedeeld belang is en waarbij onze strategische positie als Duin- en Bollenstreek (DBS) sterker is dan vanuit de individuele gemeente. Daarom brengen we op deze projecten de mensen en middelen bij elkaar. Het is effectiever en efficiënter om tot concrete resultaten te komen. De gemeenteraden zijn hierover geïnformeerd met een raadsinformatiebrief in april 2024. Voor de aansturing van de projecten, het verstevigen van de strategische positie en de lobby richting partners en andere overheden, en de organisatie van de ambtelijke en bestuurlijke afstemming, is een kernteam DBS

ingericht. Dit team staat onder leiding van de programmadirecteur DBS. Voor de dekking van de programmadirecteur en de organisatiekosten draagt elke gemeente € 50.000 bij.

Versterking interprovinciaal en intergemeentelijke samenwerking ZK/MRA/Regio Leiden

Onderstaande trends maken dat de interbestuurlijke en ambities relaties en ook anticipatie versterkt moeten worden:

- De ruimtelijke ontwikkeling en bouwopgave in het zuiden van Kennemerland (inclusief Haarlemmermeer) en daarmee de intensivering van de functie van 'Dubbeldorp' maken een extra druk op de mobiliteit, maatschappelijke voorziening en recreatiegebieden.
- De bebouwing in economische ontwikkeling van de stedelijke as (inclusief Leiden) geven een extra druk op onze recreatieve functie en open landschap.
- De grens bij Warmond en Sassenheim aan gemeente Kaag en Braassem en de ontwikkelingen in het kader van landelijke gebied maken zorgen voor een sterkere onderlinge afhankelijkheid.
- De economische en ruimte druk binnen de MRA (Metropool Regio Amsterdam) en ook de kansen binnen deze regio.

Rechtmatige overheid

Network and Information Security Richtlijn (NIS2) / Wet Beveiliging Netwerk- en Informatiesystemen (Wbni)

De richtlijn stuurt op risico's die netwerk- en informatiesystemen bedreigen, zoals cyberbeveiligingsrisico's. De komst van de NIS2-richtlijn moet bijdragen aan meer Europese harmonisatie en een hoger niveau van cybersecurity bij bedrijven, organisaties en overheden. De richtlijn is eind 2023 van kracht gegaan voor alle Europese lidstaten. Deze lidstaten dienen de richtlijn vervolgens te vertalen naar lokale wetgeving. De NIS2 wordt in Nederland vertaald naar de Wet Beveiliging Netwerk- en Informatiesystemen (Wbni) en zal (naar alle waarschijnlijkheid) in 2025 in werking treden. Belangrijke pijlers, zover voor nu bekend, van deze nieuwe wetgeving zijn:

- De wetgeving is verplicht en afdwingbaar via een autoriteit
- Er komt een 24-uurs meldplicht voor incidenten
- Wij zijn als gemeenten eindverantwoordelijke in de keten
- Basis cyber hygiëne krijgt concreet vorm

In 2024 wordt er een gap-analyse uitgevoerd. Na deze gap-analyse volgt er een actieplan in overleg met de HLT directie. In dit plan worden concrete stappen benoemd welke in 2024-2025 uitgevoerd moeten worden. Voor de uitvoering van deze stappen is een stevig bedrag en projectkracht nodig. Zover bekend komt hier geen subsidie vanuit het Rijk voor beschikbaar. In overleg met de HLT directie en het HLT Bestuur zullen we hier keuzes en prioriteringen in moeten maken.

Participerende overheid

Verordening participatie

De verwachting is dat in 2024 / 2025 de wet versterking participatie aangenomen zal worden door de eerste kamer. Dit wetsvoorstel regelt dat het decentraal bestuur inwoners in staat stelt te participeren bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Daarnaast wordt het uitdaagrecht wettelijk verankerd. Deze wet stelt het volgende: "Deze wijziging schrijft voor dat de vertegenwoordigende organen van de verschillende decentrale overheden de reikwijdte van de zogenaamde inspraakverordening moeten uitbreiden. Hierdoor zouden ingezetenen ook betrokken moeten worden bij de uitvoering en evaluatie van beleid en niet enkel bij de voorbereiding. Daarnaast expliciteert het wetsvoorstel de mogelijkheid die vertegenwoordigende organen hebben om een verordening vast te stellen waarin het uitdaagrecht is vastgesteld." Kortgezegd betekent dit dat de gemeente de inspraakverordening zal moeten uitbreiden tot een verordening participatie.

2.5. Algemene dekkingsmiddelen

Gemeenteberichten

De Gemeenteberichten is een van de offlinekanalen die we als gemeente hebben om inwoners te:

- informeren over gemeentelijke activiteiten, zodat ze weten wat er speelt.
- informeren over (wijzigingen of nieuwe) dienstverlening.
- betrekken bij ontwikkelingen en plannen
- informeren over agenda en besluiten (alleen Hillegom) van de gemeenteraad.
- Informeren over officiële bekendmakingen (wettelijke taak).

De Gemeenteberichten wordt gepubliceerd in de lokale huis-aan-huisbladen. Het contract daarvoor wordt aanbesteed. Uit de van de Gemeenteberichten in 2023 kwam naar voren dat de paginaprijs met 309% is gestegen. Dit betekent dat Lisse voor fors hogere kosten komen te staan als we de huidige vorm en het huidige volume aanhouden. Bij een gelijkblijvende vorm en volume moet het budget structureel met € 12.077 verhoogd worden.

Parallel aan de inzet van de gemeenteberichten speelt de verdere digitalisering van informatie en de inzet van social mediakanalen. In 2024 wordt gewerkt aan een nieuwe koers voor de inzet van de gemeentelijke kanalen.

3. Financiële ontwikkelingen

3.1. Algemene middelen en loon- en prijsstijgingen

Voor het kunnen blijven uitvoeren van de gemeentelijke taken is de gemeente Lisse afhankelijk van de algemene middelen. Die worden in belangrijke mate ontvangen vanuit de algemene uitkering, maar ook dividenden en belastingen zijn inkomstenbronnen die nodig zijn om stijgingen van lonen en prijzen op te kunnen vangen. Als begrotingsspelregel wordt daarom voorgesteld om de algemene middelen en de loon- en prijsstijgingen in beginsel als een gesloten systeem te beschouwen. Een tekort van baten en lasten dient dan te worden opgevangen door gelijksoortige maatregelen. Dit past bijvoorbeeld ook bij het rijksbeleid om de ontwikkeling van de algemene uitkering te koppelen aan het BBP en de wens van gemeenten om meer autonomie te krijgen op het belastinggebied.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Baten				
1. Aanpassing opbrengst OZB aan waardeontwikkeling WOZ	-194	-194	-194	-194
2. Algemene uitkering verwerking Decemercirculaire 2023	-141	-78	-81	-84
2. Algemene uitkering verwerking Meircirculaire 2024	-1.203	-2.772	-2.731	-2.867
2. Algemene uitkering verwerking Septemercirculaire 2023	-855	-812	-1.555	-1.555
3. Hogere opbrengst dividend Alliander	-285	-285	-285	-285
4. Indexatie Onroerende Zaakbelasting 3,7%	-276	-276	-276	-276
5. Indexatie afvalstoffenheffing	-114	-114	-114	-114
5. Indexatie rioolheffing	-70	-70	-70	-70
Totaal	-3.138	-4.601	-5.306	-5.445

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Lasten				
6. Zienswijzen gemeenschappelijke regelingen	1.488	1.570	1.550	1.580
7. Bijstellen en indexeren publieke heffingen 2025-2028	170	170	170	170
7. Kostenstijging water, gas en elektriciteit	681	681	681	681
7. Taakstelling Energiebesparing	-340	-340	-681	-681
8. Indexatie loon- en prijsstijgingen	1.129	1.137	1.141	1.139
9. Aanvullende indexatie onderhoud wegen met 13,65%	92	92	92	92
Totaal	3.220	3.310	2.953	2.981

Saldo ontwikkeling algemene middelen en loon- en prijsstijgingen	82	-1.291	-2.353	-2.464
---	-----------	---------------	---------------	---------------

Toelichting per post:

Baten

1. Aanpassing opbrengst OZB aan waardeontwikkeling

Gemeenten krijgen een korting op de algemene uitkering op basis van de waardeontwikkeling van de woningen en niet-woningen. Als de waardeontwikkeling van het vastgoed omhoog gaat, dan worden gemeenten meer gekort in de algemene uitkering.

Voor Lisse gaat dit om een negatief effect van € 194.000 in 2025 en verder. Door de OZB-opbrengst van woningen en niet-woningen vanaf 2025 met dit bedrag te verhogen, hanteren we dezelfde grondslag als het rijk en creëren we geen negatief effect meer op het begrotingsaldo. Dit betekent een extra stijging van 2,6% boven op de reguliere indexatie.

2. Algemene uitkering

In de Kadernota zijn de uitkomsten van drie circulaires verwerkt. Voor de Meicirculaire 2024 is een uitgebreide toelichting opgenomen in paragraaf 1.3.

3. Hogere opbrengst dividend Alliander

Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Op basis van onze financiële spelregels ramen we de verwachte inkomsten uit dividend in de begroting 2025 op het gerealiseerde dividend over 2022. Voor de dividendopbrengsten uit de Meerlanden en de BNG is geen bijstelling nodig in de begroting.

4. Indexatie Onroerende Zaakbelasting (OZB) met 3,7%

De opbrengst van OZB-woningen en niet-woningen wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van het percentage van materiële budgetten. Dit percentage is voor 2025 vastgesteld op 3,7%. Dit levert in de begroting een extra inkomst op van € 276.000. Dit is in overeenstemming met de begrotingsuitgangspunten in bijlage 1 van deze kadernota.

5. Indexatie afvalstoffenheffing en rioolheffing

In de indexatie loon- en prijsstijgingen zitten budgetten die de taakvelden Afval en Riolerings raken. Voor deze taakvelden geldt dat de bijbehorende tarieven 100% kostendekkend zijn. Daarom wordt dit effect bij de kadernota budget neutraal gemaakt. Bij het opstellen van de begroting worden de tarieven daadwerkelijk berekend.

Lasten

6. Zienswijzen gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Lisse laat via verschillende verbonden partijen taken uitvoeren. De begrotingen voor 2025-2028 zijn de afgelopen periode ter zienswijze aangeboden aan de gemeenteraad. De gemeente verwerkt deze begrotingen één op één in haar eigen begroting als de gemeenteraad een positieve zienswijze geeft. Daarmee zijn bijdragen aan de verbonden partijen verplichte uitgaven voor de begroting van de gemeente Lisse. In onderstaande tabel een totaaloverzicht opgenomen van alle gemeenschappelijke regelingen en de bijbehorende bijstellingen in deze kadernota.

De bijstellingen van de ISD Bollenstreek (Wmo, participatie etc.) en de Jeugdhulpverlening via SOZorg zijn opgenomen bij het onderdeel 'Ontwikkeling decentralisaties'. De kosten voor de uitvoeringsorganisatie of de overhead zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Holland-Rijnland Begroting 2025	2	41	41	41
ISD (alleen overhead) Begroting 2025	148	148	148	148
HLTsamen Begroting 2025	915	914	910	910
Belastingen Bollenstreek Noordwijk Begroting 2025	44	44	44	44
GR SOZorg (alleen uitvoeringsorganisatie) Begroting 2025	11	11	11	11
Hecht Begroting 2025	77	77	77	77
Provalu Begroting 2025	104	134	108	108
Omgevingsdienst West-Holland Begroting 2025 (indexatie)	53	67	77	107
Veiligheidsregio Hollands-Midden Begroting 2025	134	134	134	134
Stelpost verhoging aantal uren omgevingsdienst	-24	-25	-26	-27
Verhoging aantal uren omgevingsdienst	24	25	26	27
Totaal	1.488	1.570	1.550	1.580

Hieronder wordt per gemeenschappelijke regeling met een afwijking tussen de jaren en groter dan € 50.000 in de meerjarenraming een korte toelichting gegeven:

Omgevingsdienst West-Holland:

De Omgevingsdienst West-Holland heeft de eenmalige verhoging van het aantal uur voor 2024 als gevolg van de implementatie van de Omgevingswet structureel door getrokken. Vanuit Lisse zijn we het hier niet mee eens en hebben we in zienswijze aan de Omgevingsdienst West-Holland laten weten dat we aantal uur structureel willen verlagen. Daarom is naast de verhoging van de bijdrage aan de Omgevingsdienst West-Holland gesplitst in het indexatiedeel en de verhoging van het aantal uren. Voor de verhoging van het aantal uren is een stelpost opgenomen in afwachting van de reactie van de Omgevingsdienst West-Holland.

7. Kosten publieke heffingen en kostenstijging water, gas en elektriciteit incl. taakstelling

Zoals ook is gebleken bij de jaarstukken blijven de kosten stijgen voor alle nutsvoorzieningen. In zowel het verbruik, als voor het netbeheer. In totaal gaat het om een bedrag van € 867.000. Hieraan gekoppeld kunnen ook de inkomsten worden verhoogd met € 186.000. Hierdoor komt het netto verschil uit op € 681.000. De kostenstijging zien we bij alle gemeenten terug. Daarom wordt een opdracht uitgewerkt om voor alle drie de gemeenten verdere stappen te nemen op de verduurzaming (in de gemeente Lisse ook gekoppeld aan besluitvorming op het accommodatiebeleid) en minder energieverbruik. De maatregelen kosten tijd om effect te hebben. Daarom is de opgave voor 2025 en 2026 om de helft van de kostenstijging op te vangen.

8. Indexatie

Bij het opstellen van de Begroting 2025 wordt rekening gehouden met een aantal vaste begrotingsuitgangspunten. Deze zijn opgenomen in bijlage 1. Als gevolg van deze begrotingsuitgangspunten worden de volgende posten geïndexeerd:

- Personeelslasten;
- Subsidies;
- Materiële kosten;
- Onroerende zaakbelasting;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing.

We volgen het consistente beleid van de afgelopen jaren. In de Voorjaarsnota 2024 heeft het Rijk aangegeven dat de manier van loon- en prijsontwikkeling van het gemeentefonds niet per 2027 ingaat, maar met ingang van 2025. Voor de Begroting 2025 wordt ervoor gekozen om het huidige beleid nog een jaar te volgen, zoals dat is vastgelegd in de notitie 'Toekomstbestendig begroten'. Dit is echter wel een afweging die in de weegschaal kan worden gelegd als het gaat om een eventuele extra verhoging van de OZB.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Indexatie materiële budgetten 3,7%	638	646	650	648
Indexatie salarissen en sociale lasten 5,4%	88	88	88	88
Indexatie subsidies 9,6%	403	403	403	403
Totaal Indexatie loon- en prijsstijgingen	1.129	1.137	1.141	1.139

9. Aanvullende indexatie onderhoud wegen met 13,65%

De bedrijven hanteren een andere index dan de gemeente in haar financieel beleid. Er is aangegeven dat de indexering uitkomt op 22,65% Vanuit de begroting 2024 is al 9% toegekend voor de prijsstijging. Er resteert nu een extra stijging van 13,65%, die niet binnen het budget kan worden opgevangen. Het budget moet structureel verhoogd worden met € 92.112 per jaar.

Bestuurlijke afwegingen en voorstellen

Het verschil in baten en lasten in deze begrotingscategorie bedraagt € 82.000 nadelig in 2025. In de jaren vanaf 2026 is een positief saldo als gevolg van de Meicirculaire 2024. Dit is inclusief het voorstel om een taakstelling op te nemen om de verhoging van de energielasten terug te brengen. Vooral door het doorvoeren van verduurzamingsmaatregelen. Ook moet rekening worden gehouden met het oplossen van de correctie op structurele baten en lasten van € 529.000.

De volgende bestuurlijke afwegingen worden voorgesteld richting de begroting:

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Extra verhogen van de OZB	PM	PM	PM	PM
Niet / minder indexeren van materiële budgetten op de gemeente begroting	PM	PM	PM	PM
Totaal Indexatie loon- en prijsstijgingen	PM	PM	PM	PM

De volgende bestuurlijke afwegingen zijn ook mogelijk, maar bieden te weinig perspectief om te kunnen gaan verwerken in de komende begroting.

Lobby

De gemeente Lisse is sinds kort aangesloten bij de K80. Dit zijn de kleine gemeenten die hun belang binnen de VNG ten opzichte van de G4 of de M50 willen verdedigen. Bijvoorbeeld in het dossier herverdeling gemeentefonds. Het risico bestaat namelijk dat vanuit de herverdeling de inkomsten voor de gemeente Lisse weer wordt verlaagd.

Als het gaat om de totale omvang van het gemeentefonds, dan wordt de VNG aangemoedigd om de ingezette lijn voort te zetten.

Gemeenschappelijke regelingen

De stijging van de uitvoering werkt door bij de gemeenschappelijke regelingen. In de meerjarenbegroting is al een taakstelling opgenomen van €100.000. Het extra verhogen van de taakstelling wordt afgeraden omdat vanuit rol van opdrachtgever dan ook taken moeten worden afgebouwd. In de praktijk blijkt dat veel van die taken wettelijk zijn, het gemeenschappelijke regelingen tijd kost om inzicht te geven in de beïnvloedbare kosten en tot op heden niet alle gemeenten met dezelfde urgentie en agenda hiervoor appelleren. Zo is de gemeente Lisse een van de weinige gemeenten die een oproep plaatst in zienswijzen op de begrotingen. Al zien we dat steeds meer gemeenten een dergelijke oproep doen aan gemeenschappelijke regelingen. Het initiatief dat het college wel wil nemen is om de gemeenten voor te stellen de werkgroep FKGR een aanvullende opdracht te geven. De huidige opdracht is beperkt tot een financiële onderbouwing voor een collectieve toepassing op de indexatie. De aanvullende opdracht vanuit de eigenaarschap rol van gemeenten zou kunnen zijn om onderzoek te doen naar de overheadkosten van gemeenschappelijke regelingen en een advies te geven hoe hierop bij te sturen.

3.2. Ontwikkeling decentralisaties

In deze paragraaf zijn alle ontwikkelingen opgenomen met betrekking tot de decentralisaties.

Bedragen x € 1.000, +/+ = nadeel	2025	2026	2027	2028
Baten				
1. Actualisatie BUIG	-883	-883	-883	-883
2. Algemene uitkering verwerking Meicirculaire 2024 - Besparingsverlies Jeugd	-565			
Totaal	-1.448	-883	-883	-883

Bedragen x € 1.000, +/+ = nadeel	2025	2026	2027	2028
Lasten				
3. Ontwikkeling kosten decentralisaties via de ISD Bollenstreek	1.395	1.395	1.395	1.395
4. Indexatie kosten Jeugdzorg volgens contracten	353	353	353	353
5. Autonome groei Jeugdzorg	PM	PM	PM	PM
Totaal	1.748	1.748	1.748	1.748

Totaal	300	865	865	865
---------------	------------	------------	------------	------------

Toelichting per post:

Baten

1. Actualisatie BUIG

Op basis van de laatste inschatting van de BUIG verwachten we vanaf 2025 € 0,9 miljoen extra inkomsten. Zie ook de toelichting bij de lasten 'Ontwikkeling kosten decentralisaties via de ISD Bollenstreek'.

2. Algemene uitkering verwerking Meicirculaire 2024 – Besparingsverlies Jeugd

Het Rijk heeft met de gemeenten afgesproken om landelijk maatregelen te treffen om de oplopende kosten voor de Jeugdzorg terug te dringen (Hervormingsagenda Jeugd). Voor 2025 is het Rijk niet gelukt om ook daadwerkelijk maatregelen te nemen. Gemeenten krijgen daarom in de Meicirculaire 2024 eenmalig voor 2025 extra middelen. Voor Lisse is dit bedrag afgerond € 565.000.

Lasten

3. Ontwikkeling kosten decentralisaties via de ISD Bollenstreek

Op basis van de Begroting 2025 van de ISD Bollenstreek, die voor zienswijze heeft voor gelegen, wordt verwacht dat de kosten voor onder andere de Wmo, Participatie en inburgering met ongeveer € 1,4 miljoen gaan stijgen. Hier staat tegenover dat we vanuit de BUIG extra inkomsten verwachten van afgerond € 0,9 miljoen. Zie ook de baten.

4. Indexatie Jeugdzorg volgens contracten

Als gevolg van de OVA-index 2025 die opgenomen is in de contracten met de zorgaanbieders worden budgetten vanaf 2025 structureel met 6% verhoogd (€ 353.246).

5. Autonome groei Jeugdzorg

De Begroting 2025 van de kosten voor de jeugdzorg is nog niet ontvangen van de Serviceorganisatie ZOrg. De kans is aanwezig dat bij de Begroting 2025 de kosten voor de jeugdzorg nog bijgesteld moeten worden.

Bestuurlijke afwegingen en voorstellen

Het verschil in baten en lasten in deze begrotingscategorie bedraagt € 300.000. Als het gaat om de decentralisaties dan wordt door de gemeente al stevig ingezet op kosten. De taakstelling van minimaal € 100.000 is vorig jaar ingevuld met de eerste maatregel uit het pakket dat door de ISD is voorbereid. Zoals bekend zijn hierin meer mogelijkheden. Daarover moet nog wel besluitvorming plaatsvinden en de praktijk leert dat ook de invoering tijd vraagt en het financiële effect wat na-ijlt. Maar zoals bekend dragen gemeenten alle langere tijd op voor de kostenstijgingen en lopen zij de financiële risico's. De bijdrage die nu in de meicirculaire is opgenomen, verzacht een deel van de pijn. In de voorjaarsnota van het Rijk wordt gesproken over tegemoetkoming op de indexering van de zorgkosten en een bijdrage vanwege de rechtvaardige risicoverdeling Wmo. Die zitten echter niet in de meicirculaire verwerkt. Daarom wordt de afweging meegegeven eerst hiermee rekening te houden en met de provincie het gesprek aan te gaan om die te kunnen verwerken in de begroting. Ook al blijken deze pas bij de septembercirculaire te zijn doorgerekend.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Voorjaarsnota Rijk: indexering zorgkosten	PM	PM	PM	PM
Voorjaarsnota: Rechtvaardige risicoverdeling Wmo	PM	PM	PM	PM
Financiële maatregelen ISD	PM	PM	PM	PM
Totaal Indexatie loon- en prijsstijgingen	PM	PM	PM	PM

De volgende bestuurlijke afwegingen zijn ook mogelijk, maar bieden te weinig perspectief om te kunnen gaan verwerken in de komende begroting.

Lobby

Op het vlak van de jeugdzorg is in regionaal verband besloten om de taakstelling in de begroting terug te draaien. Ondanks het protest vanuit de gemeente Lisse. Steeds meer gemeenten beginnen zich echter zorgen te maken om de stijging van de jeugdzorgkosten en de toegenomen financiële risico's op dat terrein. Daarom blijft de gemeente Lisse partners zoeken binnen de regio om de taakstelling op de inkoop terug te brengen.

Door de VNG is al stevig de lobby gevoerd naar het rijk als het gaat om de transformatie jeugd, het dragen van financiële risico's en het vergroten van de autonomie van gemeenten om beleid te kunnen voeren en maatregelen te kunnen treffen. Evengoed is er meer nodig. Veel van de maatregelen zijn in onze regio al in werking gezet. Mocht de lobby van de VNG in financiële zin te weinig structureel opleveren, dan zal met de raad worden besproken hoe zij wenst tekorten en risico's te laten zien in de meerjarenbegroting van de gemeente Lisse.

Taakstelling decentralisaties

Het extra verhogen van de taakstelling op de andere decentralisaties: Maatschappelijke zorg en Participatie is niet realistisch. De financiële effecten van de decentralisatie op de Maatschappelijke zorg zijn nog onvoldoende voorspelbaar. De prioriteit ligt op het borgen van de continuïteit van de voorzieningen die nodig zijn. Op het vlak van Participatie is er al een forse financiële opgave om de terugloop van inkomsten op te vangen binnen de nieuwe opzet van het participatiebedrijf Provalu.

3.3. Autonome beleidsontwikkelingen

In deze paragraaf zijn alle autonome beleidsontwikkelingen opgenomen.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Baten				
1. Rijksbijdrage 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE)	-465	-465	-465	-465
2. Reisdocumentenpiek	-172	-184	-212	-158
3. Rijksbijdrage voor implementatie omgevingswet	-94	-108		
3. Rijksbijdrage Wet Kwaliteitsborging bouw	-13	-13		
Totaal	-744	-770	-677	-623

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Lasten				
Structureel				
4. Aanvullend budget voor 4,5 FTE domein Maatschappelijke Ontwikkeling	14	14	14	14
5. Bestendinging Zorg- en veiligheidstafels	15	15	15	15
6. Bibob	18	18	18	18
7. Bijdrage Omgevingswet	94	108		
8. Bijdrage Samenwerking Duin- en Bollenstreek	50	50	50	50
9. Bouw en woningtoezicht	35	35	35	35
10. Uitvoering 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE)	465	465	465	465
11. Governance Economic Board Duin- en Bollenstreek (EBDB)	5	5	55	55
12. Reisdocumentenpiek 2024-2029	235	240	255	229
13. Verhoging budget advertentiekosten gemeenteberichten	12	12	12	12
14. Verhoging leerlingenvervoer	34	34	34	34
15. Vrijval dekking stelpost structurele ambities raadsakkoord	-213	-213	-213	-213
Incidenteel				
16. Aardwarmte als grote kanshebber voor de Duin- en bollenstreek	100			
17. Regionaal Investeringsagenda (RIA) Holland Rijnland	280			
18. Voortzetting Schooljongerenwerk (SJW) op Fioretti College Lisse	57			
Totaal	1.201	783	740	713

Saldo autonome beleidsontwikkeling voor inzet reserves	457	13	63	90
---	------------	-----------	-----------	-----------

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Mutaties reserves				
16. Aardwarmte als grote kanshebber voor de Duin- en bollenstreek	-100			
17. Voortzetting schooljongerenwerk (SJW)	-57			
18. Regionaal Investeringsagenda (RIA) Holland-Rijnland	-280			
Totaal	-437			

<i>Saldo autonome beleidsontwikkelingen na inzet reserves</i>	20	13	63	90
---	----	----	----	----

Toelichting per post:

Baten

1. Rijksbijdrage 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE)

Vanuit de 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' ontvangt Lisse de komende jaren een specifieke uitkering van € 464.722 voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid.

2. Reisdocumentenpiek 2024-2029

Vanaf maart 2024 zal er voor een periode van vijf jaar een piek ontstaan in het aantal aanvragen van paspoorten en identiteitskaarten voor volwassenen. Dit komt door de wijziging van de Paspoortwet van 2014, waarbij de geldigheid van reisdocumenten werd verlengd van vijf naar tien jaar. Dit landelijke fenomeen wordt de reisdocumentenpiek genoemd. De wijziging van de Paspoortwet zorgde voor een reisdocumentendip tussen 2019 en 2024 en zal zorgen voor een piek tussen 2024 en 2029. Wegens de reisdocumentendip is het personeel ingezet op andere werkzaamheden dan reisdocumenten en zijn er, door nieuwe wetten en verplichtingen, nieuwe werkzaamheden bij Burgerzaken komen te liggen. Dit zorgt er nu voor dat er voor de reisdocumentenpiek een tekort aan personeel is. De komende 5 jaar zijn extra capaciteit, middelen en ruimere openingstijden nodig. Het college heeft besloten tijdelijk met 1,5 fte uit te breiden en de openingstijden te verruimen. De geraamde kosten voor deze uitbreiding en verruimde opening bedragen € 169.086, hier staan hogere netto leges opbrengsten in 2025 tegenover (na aftrek van aankoop reisdocumenten bij het Rijk) van € 114.613. Per saldo ontstaat hierdoor een tekort van € 54.473 die ten laste van het begroting saldo 2025 wordt gebracht.

3. Rijksbijdrage Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging Bouw

Voor de implementatie van de omgevingswet en de bijbehorende Wet Kwaliteitsborging Bouw krijgt de gemeente Lisse een rijksbijdrage tot en met 2026.

Structurele lasten

4. Aanvullend budget voor 4,5 FTE domein Maatschappelijke ontwikkeling (MO)

Aanvullend budget nodig voor 4,5 FTE domein MO. Eerdere berekening was niet voldoende voor dekking, omdat er geen rekening gehouden was met het prijspeil van 2024.

5. Bestendiging Zorg- en veiligheidstafels

In 2021 heeft de raad beslist tot bestendiging van de Zorg- en veiligheidstafels. De kosten hiervan zijn voor administratieve ondersteuning.

6. Bibob

De inzet van Bibob is een belangrijk instrument in het kader van preventie en het voorkomen van ondermijnende activiteiten. Bij de invoering van het Bibob-beleid werden enkel vergunningen in het kader van de Drank- en horecawet getoetst. Door 'verplichte' en noodzakelijke aanpassing van het beleid in 2021 waarbij uitgegaan is van regionale eenduidigheid, is het toetsingskader verruimd en kunnen nu bijvoorbeeld ook omgevingsvergunningen die betrekking hebben op een bepaalde branche en vergunningsaanvragen voor casino's getoetst worden. Daarnaast is het aantal aanvragen Drank- en horecawet toegenomen (veelvuldige overnames in deze branche) en de toetsing en afhandeling van dossiers in de afgelopen periode ingewikkelder geworden ('juridisering'). De belangen zijn groot, de inzet van ondernemers is professioneel en gespecialiseerd.

7. Bijdrage Omgevingswet

Bijdrage aan de implementatie van de Omgevingswet. De ontvangen Rijksgelden worden ondergebracht in de begroting van HLTsamen voor personeel.

8. Bijdrage Samenwerking Duin- en Bollenstreek

In 2023 en 2024 is de samenwerking tussen de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek (Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen) gegroeid en verstevigd. De vijf colleges zijn een programma van projecten overeengekomen waarbij er een gezamenlijk en gedeeld belang is en waarbij onze strategische positie als Duin- en Bollenstreek (DBS) sterker is dan vanuit de individuele gemeente. Daarom brengen we op deze projecten de mensen en middelen bij elkaar. Het is effectiever en efficiënter om tot concrete resultaten te komen. De gemeenteraden zijn hierover geïnformeerd met een raadsinformatiebrief in april 2024. Voor de aansturing van de projecten, het verstevigen van de strategische positie en de lobby richting partners en andere overheden, en de organisatie van de ambtelijke en bestuurlijke afstemming, is een kernteam DBS ingericht. Dit team staat onder leiding van de programmadirecteur DBS. Voor de dekking van de programmadirecteur en de organisatiekosten draagt elke gemeente € 50.000 bij.

9. Bouw en woningtoezicht

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het uitgangspunt om de regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en waar mogelijk samen te voegen. Veel vergunningen verdwijnen en maken plaats voor algemene regels. Minder vergunningen dus, maar dat betekent niet dat het er voor bouw- en woningtoezicht makkelijker op geworden is. Want wanneer algemene regels, open normen en beleidsregels van toepassing zijn vraagt die om interpretatie. Dat maakt dat voor bouw en woningtoezicht niet minder werk is gekomen (minder vergunningen = minder controle) sterker nog de verwachting is dat met de invoering van de Omgevingswet de druk op toezicht en handhaving zal toenemen. De werkzaamheden van de bouwinspecteurs in de afgelopen jaren is verschoven van de controle op de naleving van de bouwvoorschriften (minder intensief qua tijd) naar zaken die in strijd zijn met het omgevingsplan.

10. Governance Economic Board Duin- en Bollenstreek (EBDB)

De gemeenteraden van de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek (Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen) zijn in 2023 akkoord gegaan met een jaarlijkse bijdrage aan de governance van de Economic Board van € 50.000 per gemeente voor de periode 2023 t/m 1 april 2027. Dit bedrag is later, na de onderhandelingen, bijgesteld naar € 55.000.

De jaarlijks bijdragen aan de EBDB zijn vastgesteld t/m 2026 met de intentie om 2 keer met 2 jaar te verlengen (dus t/m max. 1 april 2031). De programmadoelen van de EBDB zijn eveneens

opgesteld met oog op een termijn van 8 jaar. In 2026 en 2028 vindt een evaluatie plaats, primair bedoeld om (indien nodig) te kunnen bijsturen op het uitvoeringsprogramma. Op basis van de uitkomsten van de evaluaties worden in 2026 en 2028 besluiten tot verlenging aan de vijf gemeenteraden voorgelegd.

11. Reisdocumentenpiek 2024-2029

Vanaf maart 2024 zal er voor een periode van vijf jaar een piek ontstaan in het aantal aanvragen van paspoorten en identiteitskaarten voor volwassenen. Dit komt door de wijziging van de Paspoortwet van 2014, waarbij de geldigheid van reisdocumenten werd verlengd van vijf naar tien jaar. Dit landelijke fenomeen wordt de reisdocumentenpiek genoemd. De wijziging van de Paspoortwet zorgde voor een reisdocumentendip tussen 2019 en 2024 en zal zorgen voor een piek tussen 2024 en 2029. Wegens de reisdocumentendip is het personeel ingezet op andere werkzaamheden dan reisdocumenten en zijn er, door nieuwe wetten en verplichtingen, nieuwe werkzaamheden bij Burgerzaken komen te liggen. Dit zorgt er nu voor dat er voor de reisdocumentenpiek een tekort aan personeel is. De komende 5 jaar zijn extra capaciteit, middelen en ruimere openingstijden nodig. Het college heeft besloten tijdelijk met 1,5 fte uit te breiden en de openingstijden te verruimen. De geraamde kosten voor deze uitbreiding en verruimde opening bedragen € 169.086, hier staan hogere netto leges opbrengsten in 2025 tegenover (na aftrek van aankoop reisdocumenten bij het Rijk) van € 114.613. Per saldo ontstaat hierdoor een tekort van € 54.473 die ten laste van het begroting saldo 2025 wordt gebracht.

12. Verhoging budget advertentiekosten gemeenteberichten

Al een aantal jaar zijn de advertentiekosten hoger dan het budget dat daarvoor beschikbaar is gesteld vanwege tariefwijzigingen bij de kranten. De gemeenteberichten moeten wettelijk gepubliceerd worden waardoor deze kosten onvermijdelijk zijn voor de gemeente.

13. Verhoging leerlingenvervoer

In de oorspronkelijke begroting van het leerlingenvervoer is uitgegaan van een te laag bedrag. Daarnaast worden de ritten langer en daardoor ook moeilijker te combineren. Hierdoor moeten meer taxi's rijden. Op basis van de werkelijk gemaakte kosten in 2023, een inschatting van de kosten op basis van de eerste facturen 2024 en indexering NEA index van 3.4% wordt de begroting 2024 geactualiseerd wat leidt tot structurele verhoging van de geraamde kosten van € 33.584.

14. Vrijval dekking stelpost structurele ambities raadsakkoord

In de begroting was nog een deel van de stelpost structurele ambities raadsakkoord opgenomen van afgerond € 213.000. Voorgesteld wordt om deze vrij te laten vallen.

Incidentele lasten: dekking via algemene reserve

15. Aardwarmte als grote kanshebber voor de Duin- en bollenstreek

Het warmtesysteem van de provincie Zuid-Holland is opgenomen als nMIEK (nationaal Meerjarig Investeringsprogramma Energie & Klimaat) project. Hiermee wil het rijk versnelling realiseren. Gemeenten krijgen hiermee expertise en passend beleid om warmteplannen te realiseren.

Collectieve warmte uit aardwarmte wordt gezien als kansrijke optie voor de gebouwde omgeving in de duin- en bollenstreek (woningcorporaties DBS) en bedrijven (agrariërs en andere grote gasverbruikers). Hiermee krijgt de haalbaarheid van een collectief systeem een sterke impuls.

De gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen zijn voornemens een verkenning aan te gaan met woningcorporaties (STEK en Padua) en Aardwarmte Rijnland (D4, Firan (dochteronderneming Alliander) en Shell Geothermie). Deze partijen gaan daarmee samen verkennen hoe een warmtenetwerk ontwikkeld kan worden, evenals het bepalen en aanwijzen van

warmtekavel(s) en ook het oprichten van een warmtebedrijf.

De warmtetransitie krijgt hiermee steeds meer de vorm van een project, die binnen de uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek (onderdeel Topprioriteit hernieuwbare energie; warmte) wordt gesteund door de bestuurlijke wens voor een Bestuursopdracht medio 2024.

Via deze inspanningen wordt gewerkt naar het behalen van de tussendoelen van de TVW. Na een positieve verkenning is een samenwerkingsovereenkomst een logische vervolgstap. In deze fase zal toegewerkt worden naar het vormen van warmtekavel(s) en een warmtebedrijf. Wanneer overeenkomst bereikt kan worden over een warmtekavel(s) en warmtebedrijf, dienen beide te worden gerealiseerd. Deze stap wordt opgevolgd door de realisatie van een duurzaam warmtenet door het warmtebedrijf.

Verwacht wordt dat de onderzoekuitkomsten van de verkenning, en de uitkomsten van vervolgtrajecten gecheckt moeten worden of hiervoor zelf onderzoek moeten initiëren. Ook zal het proces geborgd moeten worden bij raden en colleges, mede met ondersteuning door experts en ervaringsdeskundigen. Ook zien we gekoppeld aan dit onderdeel communicatie- en participatieactiviteiten als een onderdeel van het project. We verwachten dat we per gemeente incidenteel € 100.000 nodig hebben om dit traject op te kunnen pakken.

Deze kosten worden gedekt uit de algemene reserve.

16. Regionaal Investeringsagenda (RIA) Holland Rijnland

Op 28 maart 2024 heeft de gemeenteraad van Hillegom besloten een positieve zienswijze af te geven op de concept Regionaal Investeringsagenda (RIA) van Holland Rijnland. Onderdeel van de RIA is de financiële paragraaf waarin elk van de dertien gemeenten een financiële bijdrage gevraagd wordt, naar rato van het inwoneraantal. Op 3 april 2024 heeft het Algemeen Bestuur van Holland Rijnland de RIA vastgesteld.

De gemeenteraad kan zich vinden in de RIA en hierin opgenomen prioritaire projecten. De projecten uit de uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek hebben voor het overgrote deel een plek gevonden in de RIA. De RIA vormt een belangrijke motor voor cofinanciering van specifieke regionale projecten ter verbetering van de bereikbaarheid en leefbaarheid van de regio.

Deze kosten worden gedekt uit de algemene reserve.

17. Voortzetting Schooljongerenwerk (SJW) op Fioretti College Lisse

In afwachting van de evaluatie en afspraken over cofinanciering wil het college incidenteel € 57.000 reserveren voor financiering van het Schooljongerenwerk op het Fioretti College Lisse in de tweede helft van het schooljaar 2024-2025 (het eerste deel van kalenderjaar 2025).

Deze kosten worden gedekt uit de algemene reserve.

Bestuurlijke afwegingen en voorstellen

Het verschil in baten en lasten in deze begrotingscategorie bedraagt € 20.000 nadelig in 2025 en laat in de jaren daarna een wisselend verloop zien. Autonome incidentele beleidsontwikkelingen worden gedekt uit de algemene reserve en voor de structurele beleidsontwikkeling is bekeken waar rijksbijdragen of andere inkomsten tegen over staan.

De volgende bestuurlijke afwegingen worden voorgesteld richting de begroting:

	2025	2026	2027	2028
Oud voor nieuw voorstellen exploitatie	PM	PM	PM	PM
Ruimte op kredieten en aanpassen investeringsplafonds	PM	PM	PM	PM
Meicirculaire: dekking uit taakmutaties	PM	PM	PM	PM
Ophogen taakstelling accommodatiebeleid	PM	PM	PM	PM
Ophogen taakstelling subsidies	PM	PM	PM	PM

Voor deze begrotingscategorie geldt het uitgangspunt: Ontwikkelingen moeten worden opgevangen binnen het eigen begrotingsprogramma en bij voorkeur eigen taakveld. Dat betekent concreet dat richting de begroting voorstellen moeten worden gedaan voor 'oud voor nieuw'. Dat kan door andere prioriteiten te stellen en/of structurele onderuitputting te identificeren en in te zetten. Niet alleen op de exploitatie kan ruimte worden gevonden. Ruimte kan ook worden gevonden door onderuitputting op kredieten die voor 2024 zijn vrijgegeven en door investeringsplafonds voor beheertaken structureel te verlagen. Tot slot kan worden voorgesteld om taakmutaties uit de algemene uitkering vrij te laten vallen. In het geval de taken al worden uitgevoerd en/of voorgesteld wordt hier geen prioriteit aan te geven.

Indien bovenstaande afwegingen onvoldoende opleveren, is er nog de mogelijkheid om de taakstellingen voor subsidies en/of accommodatiebeleid te verhogen. In beiden gevallen is hiervoor al een proces ingezet zodat de raad de kaders kan bepalen en daarmee ook kan beslissen hoeveel meer de bestaande taakstellingen zouden moeten opleveren. In deze kadernota is geen voorschot genomen op de uitkomst van deze besluitvorming. Waarbij de noodzaak tot moeilijke keuzes ook moet worden gezien in de relatie tot het begrotingsjaar 2026 en verder.

3.4. Beleidsambities

Vooruitlopend op het negatieve beeld heeft het college gemeend om de uitvraag van de kadernota sober in te stellen. Een aantal beleidsambities zijn voor het college dusdanig van belang dat voorgesteld wordt om deze toch op te nemen in de kadernota en straks in de begroting.

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Baten				
Geen.	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Lasten				
Structureel				
1. Bestuurlijke besluiten/maatregelen O.O.V.	35	35	35	35
2. Hogere kosten uitvoering Groenbeheerplan	77	77	77	77
3. Project Dealbreakers Ondernijning	0	66	66	66
Incidenteel				
4. Uitvoering prioriteiten aanpak Ondernijning	34	0	0	0
Totaal	146	178	178	178

<i>Saldo beleidsambities voor inzet reserves</i>	146	178	178	178
--	-----	-----	-----	-----

Bedragen x € 1.000, +/- = nadeel	2025	2026	2027	2028
Mutaties reserves				
4. Uitvoering prioriteiten aanpak Ondernijning	-34			
Totaal	-34	0	0	0

<i>Saldo beleidsambities na inzet reserves</i>	112	178	178	178
--	-----	-----	-----	-----

Structurele lasten

1. Bestuurlijke besluiten/maatregelen O.O.V.

Het verzoek en de noodzaak om de inzet van bestuurlijke maatregelen is in de afgelopen jaren significant toegenomen. Dit betreft niet alleen de sluiting van panden/woningen op grond van de Opiumwet maar ook de sluiting van panden/woningen in het kader van de openbare orde en veiligheid. Daarnaast is ook de noodzaak aan verschillende soorten bestuurlijke maatregelen in het kader van openbare orde en veiligheid (gebiedsverboden, dwangsommen voor handel in drugs, aanlijn- en muilkorf gebod, gedragsaanwijzing aanpak woonoverlast) sterk gegroeid. Aan deze noodzaak kan nu minimaal opvolging gegeven worden.

2. Hogere kosten uitvoering Groenbeheerplan

De jaarlijkse kosten voor de uitvoering van het groenbeheerplan zijn hoger dan eerder is begroot. Na herberekening blijkt dat het onderhoudsbudget van € 1.000.000 toch niet volledig gedekt is en er een aanvulling van het budget noodzakelijk is van € 77.229 om het kwaliteitsniveau te behouden.

3. Project Dealbreakers Ondernijning

Vanuit het regionale samenwerkingsverband RIEC is een passende aanpak ontwikkeld onder de naam Dealbreakers, dat uitgaat van hetgeen er al is op het snijvlak van zorg en veiligheid en dit verder uitbouwt en versterkt. Een aantal omliggende gemeenten die al deelnemen aan Dealbreakers boekt hier mooie resultaten mee. Wij willen hier vanaf 2026 mee aan de slag.

Om de implementatie van Dealbreakers te faciliteren, levert het RIEC voor de duur van 3 maanden kosteloos een kwartiermaker. Voorwaarde is wel dat de gemeente een projectleider voor 16 uur in de week levert, en dat de gemeente het project minimaal 1 jaar continueert. Naast een projectleider is inzet benodigd vanuit de teams Jeugd, Onderwijs en OOV, gezamenlijk ca. 6-8 uur per week. De benodigde capaciteit kan niet geleverd worden vanuit de bestaande formatie. Het aandeel voor Lisse bedraagt € 28.040 structureel.

Incidentele lasten: dekking via algemene reserve

4. Uitvoering prioriteiten aanpak Ondernijning

Vanuit de aanpak Ondernijning is door de portefeuillehouders een drietal prioriteiten benoemd waar in de komende jaren extra inzet op benodigd is. Deze prioriteiten komen voort uit signalen vanuit het veld ondersteund door onderzoek en/of cijfers dan wel sluiten aan bij afspraken of prioriteiten voortkomende uit de regionale samenwerking in RIEC verband. Het betreft:

1. Uitvoering plan van aanpak drugs voor Hillegom, Lisse en Teylingen zoals opgesteld door onderzoeksbureau M-Ball (met medewerking van interne en externe samenwerkingspartners) Drugscriminaliteit is een groeiend probleem in zowel Hillegom, Lisse als Teylingen. Het plan van aanpak voorziet in diverse maatregelen, zowel preventief als repressief, om de productie en handel van en in drugs terug te dringen.
2. Actualisatie van het Ondernijningsbeeld voor Lisse in samenwerking met het RIEC Het Ondernijningsbeeld betreft een overzicht van de mate waarin verschillende vormen van ondernijnde criminaliteit zich voordoen in een bepaalde gemeente, inclusief de eventuele aanwezigheid van risicofactoren. Op basis van dit overzicht is een gerichtere inzet van interne en externe capaciteit mogelijk. Het huidige Ondernijningsbeeld dateert uit 2018.
3. Extra aandacht voor (interne) awareness, waaronder vastgoed Om ondernijnde criminaliteit zo veel als mogelijk tegen te gaan, is het belangrijk dat inwoners, ondernemers, medewerkers en bestuurders zich bewust zijn van de signalen van ondernijnde criminaliteit, deze herkennen en uiteindelijk ook melden. Bestuurlijk is de wens om binnen de organisatie (onder andere) extra aandacht te besteden aan het thema Vastgoed.

Voor 2025 wordt een bedrag gevraagd van € 33.649.

Bestuurlijke afwegingen en voorstellen

Het verschil in baten en lasten in deze begrotingscategorie bedraagt € 213.000 structureel nadelig. Voor de beleidsambities zijn ten tijde van het opstellen van de Kadernota 2025-2028 geen baten bekend waaruit we deze uitgaven zouden kunnen dekken. Voor deze posten geldt dat de dekking bij de begroting gevonden moet worden in onderstaande richtingen:

	2025	2026	2027	2028
Oud voor nieuw voorstellen exploitatie	PM	PM	PM	PM
Ruimte op kredieten en aanpassen investeringsplafonds	PM	PM	PM	PM
Meicirculaire: dekking uit taakmutaties	PM	PM	PM	PM
Heroverwegen beleidsambities	PM	PM	PM	PM

Voor deze begrotingscategorie geldt hetzelfde uitgangspunt als bij de beleidsontwikkelingen: Beleidsambities moeten worden opgevangen binnen het eigen begrotingsprogramma en bij voorkeur eigen taakveld. De afwegingen die vervolgens kunnen worden gemaakt zijn iets anders. Want mocht het niet lukken om de beleidsambities te dekken uit bestaande middelen dan is het voorstel om de beleidsambities (deels) te heroverwegen.

3.5 Overzicht verwerkte ombuigingen

In deze paragraaf worden de bestaande en nieuwe ombuigingen die in de begroting staan, op een rijtje gezet. Hiermee ontstaat een volledig beeld van alle te realiseren ombuigingen in de begroting.

Overzicht met alle opgenomen ombuigingen		Besloten bij	2025	2026	2027	2028
1.	<u>Programma Samenleven</u>					
	Strategische opgave: Kostenvermindering sociaal domein: HbH light	2e Begrotingswijziging 2023, invulling Begroting 2024	-165	-165	-165	-165
	Strategische opgave: Subsidieverordening in lijn met de MAG	2e Begrotingswijziging 2023	-100	-100	-100	-100
2.	<u>Programma Leefomgeving</u>					
	Omgevingsdienst West-Holland - onderuitputting					
	a. uren	Begroting 2023	-50	-50	-50	-50
	b. Omgevingsdienst West-Holland - zienswijze 2025	Kadernota 2025-2028	-24	-25	-26	-27
3.	<u>Programma Bedrijvigheid</u>					
	a. Geen.					
4.	<u>Programma Bestuur en ondersteuning</u>					
		2e Begrotingswijziging 2023, invulling Begroting 2024				
	a. Strategische opgave: Accommodatiebeleid		-145	-145	-145	-145
	b. Energiebesparing	Kadernota 2025-2028	-340	-340	-681	-681
	c. Strategische opgave: Gemeenschappelijke regelingen	2e Begrotingswijziging 2023	-100	-100	-100	-100
5.	<u>Algemene Dekkingsmiddelen</u>					
	a. Geen					
Totaal			-924	-925	-1.267	-1.268

Bij de Kadernota 2025-2028 voegt het college twee ombuigingen toe aan de ombuigingen die al opgenomen waren in de Programmabegroting 2024-2027. Het gaat om de volgende ombuigingen:

- Programma 2. b: Omgevingsdienst West-Holland zienswijze 2025;
- Programma 4. b: Energiebesparing.

Voor een toelichting op deze ombuigingen wordt verwezen naar het hoofdstuk Financiële ontwikkelingen, paragraaf 'Algemene middelen en loon- en prijsontwikkelingen'.

Bijlage 1 - Uitgangspunten Programmabegroting 2025-2028

Inleiding

In deze bijlage wordt het financiële beleid (kaders) uiteengezet, waarmee jaarlijks de kadernota, de programmabegroting, de productenraming en de werkplannen worden opgesteld. De in deze bijlage genoemde financiële kaders leiden tot de voorlopige ramingen voor de Begroting 2025-2028.

Indeling programmabegroting 2025-2028

De Programmabegroting 2025-2028 kent de volgende programma's, gelijk aan de Programmabegroting 2024-2027:

1. Samenleven
2. Leefomgeving
3. Bedrijvigheid
4. Bestuur

Daarnaast vormen de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien onderdeel uit van de indeling. De programma's bevatten enkele thema's. De thema's zijn weer onderverdeeld in speerpunten en ambities uit de kernboodschap.

Toezichtregime provincie

De provincie Zuid-Holland houdt toezicht op de financiën van de gemeenten in de provincie op basis van artikel 203 van de Gemeentewet. In de Begrotingscirculaire 2021-2024 zijn de wettelijke criteria en een aantal (actuele) onderwerpen opgenomen die bijzondere aandacht verdienen voor het financiële toezicht. Deze gelden ook voor de Programmabegroting 2025-2028.

De provincie kent twee vormen van toezicht:

- Preventief (toezicht vooraf):
De gemeente kan formeel geen uitgaven doen zonder machtiging van de provincie.
- Repressief (toezicht achteraf):
De provincie volstaat ermee de gemeente op afstand te volgen via de begroting, jaarrekening, overige ter kennisneming ingezonden financiële stukken en het voeren van overleg op ambtelijk niveau.

Voor het nemen van de beslissing hierover vormt de provincie zich over de volgende elementen een oordeel:

- De begroting 2025 moet in evenwicht zijn (structurele lasten worden gedekt door structurele baten) of uit de meerjarenraming blijkt dat dit evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand wordt gebracht en uiterlijk in 2028;
- De jaarrekening 2023 moet materieel in evenwicht zijn;
- De vastgestelde jaarrekening 2023 en de begroting 2025 moeten tijdig, respectievelijk voor 15 juli en 15 november 2024, zijn ingezonden.

Lasten

Raadsbesluiten en raadsvoorstellen tot en met mei 2024

Deze kadernota gaat uit van besluitvorming tot en met mei 2024. Uw besluiten en voorstellen tot en met de vergadering van september 2024 betrekken wij bij de samenstelling van de programmabegroting.

Budgetsubsidies, bijdragen etc.

Voor zover (concept) begrotingen 2025 van derden zijn ontvangen, verwerken wij die in de ramingen. De begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen zijn al zoveel mogelijk verwerkt.

Onder loon- en prijsstijgingen derden verstaan wij, die loon- en prijsstijgingen die door derden aan de gemeente Lisse worden doorberekend. Hiervoor geldt de Financiële Kaderstelling Hollands-Midden.

Overige lasten

Basis voor de raming van de lasten is de begroting 2024. Voor cao-ontwikkelingen hanteren we een percentage van 5,4% en voor inflatie een percentage van 3,7%. Afwijkingen worden in de begroting 2025 ten opzichte van de gewijzigde begroting 2024 toegelicht.

Kapitaallasten

De raming van de kapitaallasten is een gevolg van de in het verleden gedane investeringen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de lasten die voortvloeien uit de noodzakelijke vervangingsinvesteringen. De rente bedraagt 1,5%.

Onvoorzien

In de Kadernota 2025-2028 is geen post onvoorzien opgenomen.

Baten

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De uitkomsten van de Meicirculaire 2024 zijn verwerkt in deze Kadernota 2025-2028. Dit is ook de grondslag van door de raming in de Programmabegroting 2025-2028.

Woonlastendruk (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing)

Voor afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt dat er 'kostendekkende tarieven' worden gehanteerd. De opbrengsten uit deze tarieven moeten de lasten dekken voor deze taakvelden.

Dit houdt in dat de tarieven minimaal met het percentage van inflatie stijgen. Ook voor de OZB geldt dat het basisuitgangspunt is dat deze stijgt met het percentage van inflatie, 3,7%.

Gemeentelijke belastingen

In december 2024 staan de belastingverordeningen op de agenda voor behandeling in de raad. De inflatie bedraagt 3,7%.

Precariobelasting

De gemeente heft precariobelasting op (zomerseizoen)terrassen en vaste tijdelijke standplaatsen, mits deze gebruik maken van de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Belastingen en rechten die de gemeente niet heft

De gemeente heft geen baat- en forensenbelasting en parkeerbelastingen.

Overige leges en tarieven

De voorstellen tot wijziging van de legesverordeningen worden nog aan u voorgelegd en behandeld in uw raad van december 2024.

Marktgeld

De markttarieven worden in 2025 verhoogd met het inflatiepercentage van 3,7%.

Huren gemeentelijke eigendommen

Het gaat hierbij veelal om afzonderlijke huurovereenkomsten met daarin opgenomen de wijze waarop de huren worden aangepast.

Huren gemeentelijke woningen

De huurstijging van de gemeentelijke woningen is gerelateerd aan de (afgeronde) gemiddelde huursomstijging, gericht op een gemiddeld inflatievolgende huurontwikkeling met oog voor de belangen van huurders en verhuurders.

Huren gemeentelijke eigendommen, sportaccommodaties

De huurtarieven van de gemeentelijke sportaccommodaties zullen afzonderlijk aan u worden voorgelegd of volgen het bestaande beleid.

Bijlage 2 - Overzicht nieuwe investeringen

In deze bijlage zijn de nieuwe en gewijzigde investeringen opgenomen ten opzichte van de Begroting 2024-2027. Het nieuwe investeringsplan inclusief deze wijzigingen is opgenomen in bijlage 3.

Bij de kadernota wordt u geïnformeerd over de nieuwe investeringen in de komende jaren. Daadwerkelijke besluitvorming vindt plaats bij de Begroting 2025-2028 of via een apart raadsbesluit. De bijbehorende kapitaalslasten worden meegenomen in de totale bijstelling van de kapitaalslasten bij het opstellen van de Begroting 2025-2028.

Vanaf de Kadernota 2024-2027 wordt, in overeenstemming met de nieuwe financiële verordening, aangegeven of het krediet direct vrijgegeven wordt of wie nog een besluit moet nemen voor de uitvoering kan starten. Hierbij hanteren we de volgende categorieën:

- Eerder goedgekeurd: Kredieten die al door de raad al eerder zijn goedgekeurd en worden direct vrijgegeven aan de start van het desbetreffende jaar.
- College: kredieten worden vrijgegeven nadat het college daar een besluit over genomen heeft. Dit zijn kredieten die eerder zijn vastgesteld in een beleidsplan, maar nog onzeker is of de uitvoering ook daadwerkelijk in het desbetreffende jaar kan starten.
- Gemeenteraad: De investeringen worden nog via een separaat besluit voorgelegd aan de raad. Daarna wordt het desbetreffende krediet vrijgegeven.

Nieuw of actualisatie	Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Afschrijvings termijn	Besluit nodig van (voordat het krediet wordt vrijgegeven)
Programma 2 Leefomgeving							
Actualisatie	Reconstructies wegen 2025	-90				40	College van B&W
Actualisatie	Reconstructies wegen 2026		-150			40	College van B&W
Actualisatie	Reconstructies wegen 2027			-150		40	College van B&W
Actualisatie	Reconstructies wegen 2028				-120	40	College van B&W
Nieuw	Reconstructies wegen 2028				455	40	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2025	70				n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2026		120			n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2027			120		n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2028				120	n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2025	20				5	College van B&W
Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2026		30			5	College van B&W
Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2027			30		5	College van B&W
Nieuw	Openbare verlichting 2028				202	20	College van B&W
Nieuw	Vrijvervalriolering IWKP 2028				2.896	50	College van B&W
Nieuw	PWKA 2025 walbeschoeiing	382				25	College van B&W

Nieuw of actualisatie	Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Afschrijvings termijn	Besluit nodig van (voordat het krediet wordt vrijgegeven)
Nieuw	PWKA 2026 walbeschoeiing		382			25	College van B&W
Nieuw	PWKA 2027 walbeschoeiing			382		25	College van B&W
Nieuw	PWKA 2028 walbeschoeiing				382	25	College van B&W
Nieuw	Groenbeheerplan 2028				475	30	College van B&W
Nieuw	Herinrichting speelplekken 2028				110	15	College van B&W
TOTAAL wijzigingen investeringen Kadernota		382	382	382	4.519		

Toelichting op de wijzigingen:

Op basis van de vastgestelde beleidsplannen zijn voor Reconstructies Wegen, Openbare verlichting, IWKP, het Groenbeheerplan en de Herinrichting Speelplekken de verwachte investeringen voor 2028 opgenomen.

In de beleidsontwikkelingen bent u geïnformeerd over de aanleg netwerk van doorfietsroutes en de mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek en de bijbehorende investeringen. Deze investeringen worden 'gedekt' door al bestaande kredieten, waar nog geen concrete plannen voor waren.

Bijlage 3 - Overzicht Investeringsplan 2025-2028

In deze bijlage het totale investeringsplan voor de jaren 2025 tot en met 2028 opgenomen. De investeringen die geactualiseerd of nieuw zijn, zijn toegelicht in bijlage 2 van deze kadernota. De overige investeringen waren al onderdeel van de Programmabegroting 2024-2027.

Vanaf de Kadernota 2024-2027 wordt, in overeenstemming met de nieuwe financiële verordening, aangegeven of het krediet direct vrijgegeven wordt of wie nog een besluit moet nemen voor de uitvoering kan starten. Hierbij hanteren we de volgende categorieën:

- Eerder goedgekeurd: Kredieten die al door de raad al eerder zijn goedgekeurd en worden direct vrijgegeven aan de start van het desbetreffende jaar.
- College: kredieten worden vrijgegeven nadat het college daar een besluit over genomen heeft. Dit zijn kredieten die eerder zijn vastgesteld in een beleidsplan, maar nog onzeker is of de uitvoering ook daadwerkelijk in het desbetreffende jaar kan starten.
- Gemeenteraad: De investeringen worden nog via een separaat besluit voorgelegd aan de raad. Daarna wordt het desbetreffende krediet vrijgegeven.

Het college heeft geconstateerd dat binnen de investeringen behoorlijke vertraging is ontstaan de afgelopen jaren. Hierdoor wordt financiële ruimte geclaimd, die niet ingezet kan worden. Het college stelt daarom om alle investeringskredieten pas vrij te geven als het college hierover besloten heeft. Zie ook paragraaf 3.1 'Algemene middelen en loon- en prijsontwikkelingen'.

In het beheerplan 'Ter Specke 2019-2030' zijn investeringen opgenomen die onderstaand overzicht voor de komende jaren nog kunnen beïnvloeden. Op dit moment wordt de planning geactualiseerd en wordt richting de Programmabegroting 2025-2028 bekeken welke investeringen nog opgenomen moeten worden.

Nieuw of actualisatie	Omschrijving investering	2025	2026	2027	2028	Afschrijvings termijn	Besluit nodig van (voordat het krediet wordt vrijgegeven)
Programma 1 Samenleven							
	Geen.						
Programma 2 Leefomgeving							
Actualisatie	Reconstructies wegen 2025	365	455	455	455	40	College van B&W
Actualisatie	Reconstructies wegen 2026		305			40	College van B&W
Actualisatie	Reconstructies wegen 2027			305		40	College van B&W
Nieuw	Reconstructies wegen 2028				335	40	College van B&W
	Herinrichting Grevelingstraat 2025	210				40	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2025	70				n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2026		120			n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2027			120		n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Aanleg netwerk van doorfietsroutes 2028				120	n.t.b.	College van B&W
Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2025	20				5	College van B&W
Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2026		30			5	College van B&W

Nieuw	Mobiliteitsmaatregelen Noordelijke Duin- en Bollenstreek 2027			30		5	College van B&W
	Openbare verlichting 2025	177				20	College van B&W
	Openbare verlichting 2026		185			20	College van B&W
	Openbare verlichting 2027			202		20	College van B&W
Nieuw	Openbare verlichting 2028				202	20	College van B&W
	Vervangen fietsbrug Clusiusstraat (LI 10) 2025	110				35	College van B&W
	Keukenhofdreef - Linnaeusdreef (LI13) Fiets-voetgangersbrug hout	93				35	College van B&W
	Heereweg - Krelagestraat (LI07) Fiets-voetgangersbrug hout			164		35	College van B&W
	Grachtbrug incl. voorbereidingskosten	200				40	College van B&W
Nieuw	PWKA 2025 walbeschoeiing	382				25	College van B&W
Nieuw	PWKA 2026 walbeschoeiing		382			25	College van B&W
Nieuw	PWKA 2027 walbeschoeiing			382		25	College van B&W
Nieuw	PWKA 2028 walbeschoeiing				382	25	College van B&W
	Groenbeheerplan 2025	475				30	College van B&W
	Groenbeheerplan 2026		475			30	College van B&W
	Groenbeheerplan 2027			475		30	College van B&W
Nieuw	Groenbeheerplan 2028				475	30	College van B&W
	Herinrichting speelplekken 2025	102				15	College van B&W
	Herinrichting speelplekken 2026		104			15	College van B&W
	Herinrichting speelplekken 2027			107		15	College van B&W
Nieuw	Herinrichting speelplekken 2028				110	15	College van B&W
Dekking via tarief of voorziening							
	Vrijvervalriolering IWKP 2025	2.308				50	College van B&W
	Vrijvervalriolering IWKP 2026		1.837			50	College van B&W
	Rioolgemalen EM IWKP 2026		18			15	College van B&W
	Vrijvervalriolering IWKP 2027			1.695		50	College van B&W
	Rioolgemalen EM IWKP 2027			156		15	College van B&W
Nieuw	Vrijvervalriolering IWKP 2028				2.896	50	College van B&W
TOTAAL Investeringskredieten		2.203	2.056	2.240	2.078		